

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 34.

Onsdagen den 13 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till jordbruksutskottet följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

- nr 529 av herr *Sandberg m. fl.*;
- nr 530 av herrar *Sandström* och *Lövgren*;
- nr 531 av herr *Näslund*;
- nr 532 av herrar *Lindberg* och *Wiklund* i Byske;
- nr 533 av herr *Lundquist* i Rotebro *m. fl.*; samt
- nr 534 av herr *Hedlund* i Häste.

Härpå föredrogs motionen nr 535 av herr *Weibull*, angående anordnande av en högre trädgårdskurs vid Alnarp. Ordet begärdes därvid av

Herr andre vice talmannen **Bengtsson**, som yttrade: Herr talman! Då tvekan uppstått angående remiss till utskott av denna motion anhåller jag, att denna fråga måtte bordläggas.

Denna hemställan bifölls.

Slutligen föredrogos övriga på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 536 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn *m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 537 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn *m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

- nr 538 av herr *Gustafson* i Kasenberg *m. fl.*;
- nr 539 av herrar *Ericson* i Boxholm och *Isacsson*; och
- nr 540 av herr *Persson* i Falla *m. fl.*; samt

till bankoutskottet motionen nr 541 av fru *Nordgren* och herr *Lindberg*.

§ 2.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial, nr 36, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statens skogsutdikningsanslag blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 3.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2, som nu föredrogos, bordlades åter.

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 34.

§ 4.

Ang.
ifrågasatt
ändrad
ordning för
val av ersättare för
ledamöter av
riksdagens
andra kam-
mare.

Till avgörande företogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för val av ersättare för ledamöter av riksdagens andra kammare.

Uti de till konstitutionsutskottet hänvisade, likalydande motionerna nr 7 i första kammaren av herr *S. Erik Anderson m. fl.* och nr 4 i andra kammaren av herr *Schött m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen ville besluta sådan ändring i lagen om val till riksdagens andra kammare, att bestämmelsen om valsedlarnas utseende och därmed om utseende av ersättare till vald riksdagsman måtte få samma lydelse som motsvarande bestämmelser i förordningen om landsting, samt att konstitutionsutskottet måtte formulera och för riksdagen föreslå härför nödiga ändringar i vallagen.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida vid val till riksdagens andra kammare lämpligt vore, att möjlighet öppnades för användandet jämväl av den s. k. spaltade valedel, som vid andra slags val finge användas, samt för riksdagen framlägga de förslag, som av utredningen kunde föränledas.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herr *Reuterskiöld*, som med instämmande av herr *Petersson* i Broaryd yrkat, att utskottet ville hemställa om avslag å ovanberörda motioner; samt

av herrar *Sävström*, *Gustav W. Hansson* och *Fast*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Fast: Herr talman! Proportionalismens träd börjar vid det här laget vara ganska vildvuxet. Tuktat några grenar har man ju icke gjort sedan detta vals-system infördes; men ympa in nya har man städse varit beredd att göra.

I detta utlåtande föreslås nu, att den spaltade valedeln skall komma i tillämpning även vid andrakammarvalen. Tidigare, då denna fråga varit under omprövning såväl i utredningar som även i riksdagen, har man avvisat förslaget och sagt, att i fråga om andrakammarvalen något behov icke föreligger för att göra en sådan utvidgning. Jag tror mig kunna våga det påståendet, att några nya bärande skäl för införande av den spaltade valedeln vid andrakammarvalen ej presterats vare sig i förevarande motion eller i utskottets utlåtande. Utskottet har ju för resten överhuvud taget icke gått in på någon motivering utan nöjer sig med att anföra en historik för att i slutklämmen komma fram med en skrivelse.

Nu kan man givetvis säga, att om det också icke finnes några starka och bärande skäl för detta projekt, så torde det å andra sidan icke finnas några olägenheter förenade därmed. Då här dessutom är fråga om ett fakultativt införande, så spelar det ju heller icke någon roll, om man gör den ändring, som här föreslås. Jag vill då säga, att jag ingalunda är beredd acceptera en sådan åskådning, ty det råder intet tvivel om att införandet av den spaltade valedeln vid andrakammarvalen kan medföra — och sannolikt kommer att medföra — icke obetydliga olägenheter.

Låt mig säga, att det är väl en allmän strävan inom de politiska partierna, att det icke bara skall vara valledningen, som fastställer vallistorna, utan att detta i största möjliga utsträckning bör bli föremål för de till partierna an-

slutna väljarnas bedömande och avgörande. Men hur skall man kunna finna något omröstningsförfarande, där man i demokratisk ordning kan låta väljarna få något inflytande på fastställandet av en valsedel med personliga suppleanter? Det är så vitt jag förstår alldeles otänkbart, ty man vet inte hur många som överhuvud taget komma att bli valda. Där stöta vi således på en ny olägenhet, som verkligen förefinnes, och som man icke kan bortse ifrån i detta sammanhang. Det kanske icke blir på det sättet, att det vid alla val icke blir någon förskjutning inom de politiska partierna; vi kunna komma fram till en strömkantring, där det kan bli en betydande förskjutning mellan de politiska partierna och där de uppgjorda beräkningarna visa sig i stor utsträckning slå slint. Vad inträffar då? Jo, att ett parti, som räknat med att normalt få t. ex. fyra mandat, icke får mer än två eller tre. Då visar det sig, att de personer, som både valledningen och väljarna ansett vara de mest lämpliga såsom ersättare, inte ens komma i fråga härvidlag, ty de ha ju satts på vänstra sidan; ty det är väl icke alla, som äro så förtänksamma, att de sätta personerna både på den ena och på den andra sidan, alltså på, såsom man antager, valbara platser och samtidigt som suppleanter. Vad kommer detta att innebära? Jo, att vid en sådan förskjutning i fråga om riksdagsmannavalen en hel del av dem, vilka såväl valledningen som väljarna ansett mest skickade att representera svenska folket, överhuvud taget icke komma i fråga ens såsom suppleanter under den period det gäller. Jag måste säga, att detta är en ganska allvarlig invändning, som det icke minst i vår tid vore skäl att uppmärksamma; och man borde icke vidtaga någon anordning, som i det avseendet lägger hinder i vägen för att få den allra bästa representation från folkets sida.

Jag kan vidare erinra om att den proposition, som ligger på riksdagens och konstitutionsutskottets bord, nämligen förslaget angående tilläggsmandat, bygger på helt andra förutsättningar än dem, beträffande vilka man här är beredd avlåta en skrivelse med begäran om utredning. I denna proposition har man icke alls tänkt sig den spaltade valsedeln, och man borde väl åtminstone kunnat nöja sig med att vänta och se, vilken utgång denna proposition får, innan man är färdig med ytterligare utvidgning i det proportionella valsystemet.

Jag kan vidare nämna en annan olägenhet, som är obestriddig. Det är nämligen på det sättet, att här föreligger icke samma skäl för den spaltade valsedeln användning som vid de kommunala valen; men den torde dock i vissa fall komma till tillämpning; och när den då kommer i tillämpning från ett partis men icke ifrån de andra partiernas sida, så sprider det förhållandet oro och en känsla av otrygghet hos valmännen, om det är den rätta valsedeln man fått, detta därför att man sett en annan valsedel med helt annan uppställning. Det är icke oväsentligt, att man i fråga om andrakammarvalen så vitt möjligt får likartade valsedlar, så att valmännen icke till följd av olikheter valsedlarna emellan komma i tvivelsmål, huruvida den valsedel de fått är den riktiga eller icke. Men å andra sidan, när ett parti går fram med den spaltade valsedeln, som till sin form blir väsentligt mycket större än en valsedel, som är uppställd enligt de gamla linjerna, så betyder detta också helt enkelt, att man utan vidare kan från valförrättarnas sida på kuvertet känna, huruvida vederbörande använt den spaltade valsedeln eller icke. Man kan ju då göra det antagandet, att samtliga de borgerliga partierna gå in för den spaltade valsedeln, under det att det icke kan bli tal om något sådant från socialdemokraternas sida, därför att vi ha en demokratisk valordning, där det gäller uppställandet av kandidaterna på ett sätt, som icke låter förena sig med det här systemet. I sådant fall kan man då utan vidare konstatera, huruvida en väljare röstat med arbetarpartiet eller med något av de borgerliga partierna. Den saken är heller icke, vill jag framhålla, oväsentlig, utan det är en sak, som man

Ang.
ifrågasatt
ändrad
ordning för
val av er-
sättare för
ledamöter av
riksdagens
andra kam-
mare.
(Forts.)

Ang.
ifrågasatt
ändrad
ordning för
val av er-
sättare för
ledamöter av
riksdagens
andra kam-
mare.

(Forts.)

icke utan vidare hoppas förbi. Nu kunde man ju i varje fall resonera om saken, därest det funnes några verkligt bärande skäl. Men nu finnes det icke andra skäl än att det innebär ett uppmuntrande av det s. k. bygdeintresset. Om en socken eller by fått en kandidat på valbar plats, så skall samma socken eller by få en suppleant för honom på högra sidan av valsedeln. Tänk vilka stora rikssynpunkter, som man alltså anlägger, då det gäller andrakammarvalen! Jag undrar, om vi icke snart fått nog av den bygdepolitik, som gjort sig alltför bred i den svenska riksdagen, och om det icke är tid att börja anlägga större synpunkter, nämligen rikssynpunkter, vid dessa valtillfällen.

Jag menar således, att några legitima intressen trädas icke för nära, om man utan vidare avslår utskottets hemställan och den förevarande motionen. Man bör här handla försiktigt och icke gå med på ytterligare utbyggnad av det proportionella valsystemet, som utan tvivel medför icke oväsentliga olägenheter.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka avslag såväl å utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Med herr Fast förenade sig herr *Olsson* i Gävle.

Herr Schött: Herr talman! I den av herr Reuterskiöld vid utskottets utlåtande fogade reservationen heter det bl. a.: »Skulle vid andrakammarvalen spaltad valsedel införas, betydde detta blott, att man sökte ett medel för att sammanföra land och stad, trots motsatta intressen, om gemensamma valsedlar i stället för de särskilda fraktionssedlarna under gemensam överbeteckning, som nu måste användas.» Härav framgår, att den ärade reservanten anser det skadligt, att man söker sammanföra land och stad. De proportionsvalsakkunniga, som för bortåt 30 år sedan framlade det första betänkandet angående proportionella val, hade en helt annan uppfattning härom. De ansågo det som en förtjänst hos den proportionella valmetoden, att väljarna i stad och på landet kunde föras tillsammans. För min ringa del hyser jag samma åsikt som de sakkunniga och håller före, att det uteslutande är till nytta, om stad och land kunna enas om gemensamma valsedlar. Och om tidsläget någonsin manat till enig sammanhållning mellan stad och land, så synes det vara i dessa bistra tider, då den rena självbevarelsedriften bör mana till sammanhållning. Jag vill erinra om att endast för ett par veckor sedan en ärad talare på upplandsbänken framhöll det svåra tidsläget och underströk behovet av en landsregering, ett anförande som tycktes livligt senteras i kammaren. Men hur skall man ens våga tänka en sådan tanke, om man vill så att säga resa en kinesisk mur mellan stad och land.

Vidare synes det mig vara ett faktiskt fel i denna reservation, då det talas om »de fraktionssedlar som nu *måste* användas». Det föreligger icke alls något sådant tvång. Vi ha flera exempel på att man använt gemensamma listor för land och stad, utan att någon fraktionsbeteckning därvid förekommit. Som exempel vill jag nämna Kalmar län och Gotlands län. Det finns flera andra. Jag behöver knappast erinra om, att det också finns valkretsar, där en stad utgör egen valkrets och där således de skäl, som av reservanten, herr Reuterskiöld, anförts, icke alls kunna åberopas.

Det finns dessutom en passus i denna reservation, som det varit mig omöjligt att förstå. Jag har även frågat åtskilliga kamrater i kammaren men inte kunnat få någon förklaring. Det visar sanningen i det gamla påståendet, att lärda män ofta skriva så att det blir obegripligt för den stora allmänheten. Denna passus lyder så här: »Att den spaltade valsedeln alternativt kan användas vid kommunala val innebär, att vid dessa en samverkan mellan olika grupper möjliggöres även utan att partierna som sådana måste inblandas.» Om jag skall lägga någon mening i dessa tre rader, så skulle det väl vara den,

att vid kommunalval olika yrkesgrupper, såsom hantverkare, tjänstemän o. s. v., skulle, oavsett om de äro högermän eller vänstermän, gå fram med sina särskilda listor. Men sådant förekommer ju inte i praktiken. Det kan inte påvisas ett enda fall i vårt land, där något sådant vid ett kommunalval ägt rum.

Den sida av frågan, som av reservanten, herr Reuterskiöld, berörts — och som enligt mitt förmenande inte talar emot den föreliggande motionen utan tvärtom — har emellertid inte varit det direkta motivet till densamma, utan motivet har helt enkelt varit, såsom det står i motionen, att man ansett »önskvärdt, att man till efterträdare åt en riksdagsman får en man eller kvinna tillhörande samma eller liknande yrkesgrupp eller sociala grupp och att det särskilt i en mycket vidsträckt valkrets kan vara ett behov för väljarna inom en viss del av valkretsen att få efterträdaren till sin riksdagsman utsedd från ungefär samma område, vilket behov särskilt framträder, då — såsom i regel är förhållandet — städer och landsbygd tillhöra en och samma valkrets». Om ett parti har en lista, som upptager en lantman och en stadsbo, så kan det ju med nuvarande system slumpa sig så, att vid en eventuell vakans efter lantmannen kommer in en stadsbo, så att det således blir två stadsbor. Eller också kan det omvända förhållandet inträffa, att det blir två lantmän och ingen stadsbo. Härpå ha vi också ett färskt exempel i kammaren, då nämligen under denna valperiod i ett län två representanter från landsbygden ersatts av tvenne personer från städer.

Se vi på det fall, då det gäller en stad, som utgör egen valkrets, så är det väl också en fördel, att listan upptager så många yrkesgrupper som möjligt. Men om nu listan gjorts upp på det sättet, att man sökt få in t. ex. en tjänsteman och en hantverkare, så är det väl inte riktigt, att, om ledighet uppstår, tjänstemannen genom en slump efterträdes av en hantverkare, så att det blir två hantverkare och ingen tjänsteman, eller tvärtom två tjänstemän och ingen hantverkare. Jag har nämligen för min del utgått ifrån, att det är till fördel, att så många yrken som möjligt bli representerade inom kammaren. Ty det ger ju alltid åtminstone en viss trygghet för att sakkunskapen i någon mån skall kunna få göra sig hörd.

Nu yttrade den senaste ärade talaren, herr Fast, att ett bifall till motionen skulle innebära en del valtekniska svårigheter. För min del tror jag inte, att det kan erbjuda några sådana olägenheter. Jag vill endast erinra om, att metoden ju redan är godkänd vid kommunalvalen. Den kan inte vara svårare att tillämpa vid ett riksdagsmannaval i Stockholm än vid ett stadsfullmäktigval därstädes. Jag vill t. o. m. påstå, att det är mycket lättare att klara ut ett riksdagsmannaval med spaltad valsedel än ett stadsfullmäktigval, beroende därpå, att det är så många fler kandidater som skola uppsättas på listan vid stadsfullmäktigvalet än vid riksdagsmannavalet.

Vad beträffar denna frågas beroende av det föreliggande regeringsförslaget om riksmandat vill jag säga, att jag för min del icke kan finna, att dessa båda frågor ha någon beröring med varandra. Jag vill också framhålla, att det ju här inte är fråga om någonting obligatoriskt utan endast om en alternativ metod. Varje parti får ju rätt att välja vilken metod det vill. Jag vill också understryka, att risken för att det skall kunna upptäckas, hur väljarna rösta, inte skulle bli större här än när det gäller kommunala val. För övrigt är ju förslaget nu så pass urvattnat, att det endast gäller en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Trången: Herr talman! I likhet med herr Fast finner även jag, att inga egentliga olägenheter äro förenade med det nu gällande systemet för andrakammarvalen. Vid förstakammarvalen har spaltad valsedel

*Ang.
ifrågasatt
ändrad
ordning för
val av er-
sättare för
ledamöter av
riksdagens
andra kam-
mare.*

(Forts.)

Ang.
ifrågasatt
ändrad
ordning för
val av er-
sättare för
ledamöter av
riksdagens
andra kam-
mare.
(Forts.)

naturligtvis sin betydelse, beroende mest därpå, att man där har ett fixerat väljareantal och därför kan på förhand beräkna resultatet av en valsamverkan. Man har då i den spaltade valsedeln ett medel att få en enkel och smidig valsamverkan till stånd. I fråga om andrakammarvalen, där väljarnas antal inom de olika grupperna är fullkomligt okänt, kan däremot enligt min uppfattning samma skäl icke göra sig gällande, utan där kan det åstundade syftet, d. v. s. en valsamverkan, vinnas genom de föreskrivna kartellbeteckningarna. Då jag sålunda i likhet med herr Fast icke kan finna, att något bärande skäl förefinnes för denna motion, utan tvärtom anser, att en eventuell förändring i denna riktning skulle medföra, att man inlät sig på en förvirring av valsystemet, ber jag, herr talman, att få förena mig med de reservanter, som yrkat avslag på motionen.

Herr *Jansson* i Edsbäcken instämde häruti.

Herr *Gustafson* i Kasenberg: Herr talman! Herr Fast och herr Persson i Trängen ha framhållit, att den här föreslagna ändringen skulle medföra, att man förvirrade väljarna. Jag tycker tvärtom, att det bör vara bättre, att valsedlarna vid alla val äro lika, så att valmännen bli vana vid dem. Då bör det inte kunna bli någon förvirring. Jag tror, att det vore lyckligt, om vid kandidatnomineringen vissa principer kunde komma i tillämpning, vilka skulle äga sin giltighet även då det vid uppkomna vakanser gäller att utse suppleanter. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Sävström*: Herr talman! När det gäller att företaga ändring i vallagen, så har jag för min del den syn på saken, att man bör gå fram mycket försiktigt. Man tycker, att vi åtminstone skulle kunna slippa ändring för varje gång det gäller val till andra kammaren. Men det egendomliga inträffar, att nästan för varje valperiod framkomma förslag att vidtaga än den ena än den andra ändringen. När sedan de olika intressena sammanföras och saken diskuteras i utskottet, så tycker man till sist: ja, eftersom frågan endast gäller utredning, så kan man väl gå med på ett sådant yrkande. Så går begäran om utredning till Kungl. Maj:t, utredningsapparaten sättes i verkställighet och slutligen kommer ett förslag till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t anser sig då, på grund av den utredning riksdagen begärt, tvungen att framlägga förslag, och sedan känner sig riksdagen också bunden av det utredningsyrkande, som en gång bifallits. Jag tror, att man från början bör gå försiktigt fram med att bifalla alla möjliga utredningskrav. Om de icke ha större betydelse, än vad som här är fallet, så tycker jag det är bättre att stoppa i tid än att fortsätta.

Herr Fast har emellertid så utförligt motiverat vår uppfattning, att avslag på den här punkten borde av riksdagen kunna beslutas; och jag behöver sålunda icke upprepa de skälen.

Emellertid yttrade motionären, herr Schött, om jag uppfattade honom rätt, att den reservation, som av utskottets ordförande avgivits, talade icke emot utan för förslaget om den spaltade valsedeln. Men nog ser väl ändå var och en, hur därmed förhåller sig. Man behöver bara läsa sista raden av ordförandens reservation, där han säger: »Jag har därför yrkat, att utskottet ville hemställa om avslag å motionen.» Det är väl ändå så klart och tydligt uttryckt som möjligt.

Nu har jag jämte herrar G. W. Hansson och Fast också ställt ett sådant yrkande om avslag. Jag tror mig också kunna säga, att flertalet av dem, som tillhöra vårt parti, skulle ställt sig på samma linje. Det är endast en

enda, som utgör undantag härifrån, nämligen herr Åkerberg i första kammaren, som går på den motsatta linjen.

Ja, herr talman, jag hemställer vördsamt till andra kammaren att för denna gång låta oss gå fria för ändringar i vallagen; ty det ifrågakomma spörsmålet kan icke anses vara av någon betydande omfattning. Det skulle ju visserligen, såsom man säger, endast bli föremål för frivillig tillämpning; men det medför dock olägenheter för dem, som icke vilja vara med om saken, även om det gäller samma valkrets eller samma valdistrikt.

I detta yttrande instämde herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Karlsson* i Vadstena, *Sjöström* och *Olovson* i Västerås.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Fast begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen.

Kammaren hade alltså avslagit såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

§ 5.

Å föredragningslistan var vidare uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av väckta motioner angående tull å ägg, äggula och flytande äggvita.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande motioner angående tull å ägg, äggula och flytande äggvita, nämligen

de likalydande motionerna nr 169 i första kammaren av herr *Trygger m. fl.* och nr 221 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, i vilka föreslagits, att riksdagen ville besluta att gällande tulltaxa från och med den dag Kungl. Maj:t bestämde skulle i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

Statistiska nr		Tull för 100 kg kronor	Redovisningsgrund	Tulltaxe-nr
71	ägg	20:—	kg. kr.	25
72	äggula och flytande äggvita	20:—	kg. kr.	25;

de likalydande motionerna nr 170 i första kammaren av herr *von Heland m. fl.* och nr 348 i andra kammaren av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*, i vilka före-

Ang.
ifrågasatt
ändrad
ordning för
val av er-
sättare för
ledamöter av
riksdagens
andra kam-
mare.
(Forts.)

Ang. tull å
ägg m. m.

Ang. tull å ägg m. m.
(Forts.)

slagits, att ägg (tulltaxa nr 25) måtte beläggas med en tullsats av 50 kronor för 100 kilogram; samt

motionen nr 227 i andra kammaren av herr *Jönsson* i *Fridhill m. fl.*, däri föreslagits, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av gällande tulltaxa, att nedan angivna del erhöle följande lydelse:

Rubrik D. 71 Ägg . . . . . 20 öre per kg.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 169 och II: 221 samt motionen II: 227 ävensom i anledning av motionerna I: 170 och II: 348, besluta, att nummer 25 i gällande tulltaxa skulle från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämde, hava följande ändrade lydelse:

	Tull för 100 kg kronor
25 Ägg; ävensom äggula och flytande äggvita . . . . . N	20: —

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Bärg, Bergman, Björnsson, Lövgren, Björklund, Olsson* i *Gävle, Östergren, Hjalmarsson* och *Werner*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Lövgren: Herr talman! Vid plenum i lördags undgingo vi lyckligt att få någon förhöjd tull på äggkoppar, men jag är inte alldeles säker på att vi komma att vara lika lyckosamma i dag så att vi undgå tull på äggen. Emellertid är det min bestämda uppfattning, att den tull, som utskottsmajoriteten nu föreslår, kommer att bli av en skadlig inverkan för vårt land. Jag kan ju medge, att det är ett osunt system, som tillämpas av vissa andra länder, vilka ha satt exportpremie på ägg för att stimulera till ökad produktion. Det är alldeles uppenbart, att den trafiken är ägnad att bringa oreda i handelsutbytet. Men man kan ju inte förbise det faktum, som här föreligger, nämligen att man, när man syftar på Finland, drabbar Danmark ännu mycket hårdare. Och Danmark har för sitt vidkommande icke använt sig av några sådana metoder som åsättande av exportpremier. Med den stora äggexport, vi själva ha, säger det sig för övrigt självt, att det blir världsmarknadspriset som blir bestämmande för priset här hemma, alldeles oavsett den exportpremie, som tillämpas från Finlands sida. Systemet tillämpas ju också från Estlands sida, men det säges, att man där icke har några pengar i statskassan att betala premierna med. Om herrarna vilja se på sidan 2 i betänkandet, så anger tabellen där, att importen år 1931 utgjorde 1,420 ton men exporten 3,055 ton, och att det således förelåg ett exportöverskott på 1,635 ton med ett värde av 2,071,000 kronor. Med de siffrorna för ögonen är det ju uppenbart, att talet om att den finska dumpingen på vår marknad skulle utöva en pristryckande inverkan inte är hållbart. Vi ha alltså från reservanternas sida inte kunnat vara med om den tull av 20 öre per kilogram, som föreslås av majoriteten. Vi resonera som så, att i en tid som denna, då arbetslösheten härjar värre än kanske någon gång tidigare, i varje fall mera uthålligt än någon gång tillförne, kan det inte vara rimligt, att man staplar upp tullsatsen till hinder mot importen, i all synnerhet som denna import icke kan medföra några avsevärda skadeverkningar, eller några skadeverkningar alls, här i landet. Jag är ganska övertygad, att i lå av tullen komma vi tillbaka till det förhållande, som en framstående representant

för ägghandeln i Landskrona gav uttryck åt på hösten 1929, när han till äggproducenterna sade: ni sortera och kontrollera edra ägg på ett sådant sätt, att de inte äro dugliga till export, och det ha ni kunnat göra, därför att ni äro vana att få avsättning för edra ägg, som varit exportodugliga, på Stockholm och framför allt på övre Norrland, som varit en avstjälpningsplats för de till export odugliga äggen. Mot bakgrunden av detta, säger jag mig, har man all anledning tro, att man skall komma till ett likadant förhållande, som rådde före 1929. Efter den tiden har man ju infört en viss kontroll. Jag såg häromdagen i ett av lantmannabladen, att den där kontrollen under förlidet är kunde beräknas ha åstadkommit en sådan prissättning på den svenska äggproduktionen att dess värde höjts med i runt tal 3 miljoner kronor. Jag tror, att detta är den rätta vägen, ty vi kunna ju alltid vara övertygade om att om vi reser en sådan här spärr gentemot exporten från Finland och även andra länder komma de att svara med samma mynt. Jag vill påpeka att vi äro i det läget att vi under normala år och som sådana räknar jag 1928 och 1929, köpa för en 12 å 13 miljoner kronor ägg från Finland, medan vi till samma land försälja manufakturvaror till ett belopp av cirka 35 å 36 miljoner kronor. Med den aktivitet, som kännetecknar finnarna för närvarande, är det uppenbart att vi kunna räkna med att vi få betalt med samma mynt, om vi söka sätta en spärr mot deras handel med oss. Jag vet nu att hela raden av protektionister skola komma upp och tala om för kammarens ledamöter att vi äro tvungna att visa klorna, vi också, och betala utlänningarna med samma mynt när de bygga på sin spärr. Men i den mån vi lyckats hindra protektionisterna i kammaren under det sista decenniet från att införa sådana där repressalieåtgärder har detta, såvitt jag kunnat förstå, icke skadat den svenska handeln och det svenska handelsutbytet med övriga länder, utan tvärtom bidragit till att hålla vår handel i gång på ett naturligare och rimligare sätt, än som sker, när länderna omgärda sig med höga skrankor. Jag menar alltså, att det födoämne, som heter ägg, icke bör tullbeläggas i de tider, som nu råda, och jag yrkar således bifall till den av socialdemokraterna avgivna reservationen.

Herr Heijding: Herr Lövgren ansåg, att det skulle åstadkommas en skadlig inverkan för vårt land, om vi införde denna tullsats. Jag kan icke förstå detta. I januari, då dessa motioner väcktes, var icke äggpriset så lågt, men sedan dess har det fallit undan för undan. I januari månad hade vi ett äggpris på 119.5 öre och i februari var noteringen 95.5 öre för att i mars ha gått ned till 67.2 öre. Om man ser tillbaka på det pris, som var rådande före världskrisen, så finner man, att vi icke varit nere i så lågt pris någon gång, som vi äro för närvarande. I april månad ha vi haft ett pris av 58 öre per kg. År 1912 i april månad, var medelnoteringen för ägg 82 öre per kg, 1913 80 öre per kg och 1914 88 öre per kg. 1914 låg således priset 30 öre över det nu gällande. Man måste säga att priset är nu så pass lågt, att någonting måste göras för att det skall bli ett bättre pris för producenterna. Det är ju huvudsakligen den finska importen, som gjort att priset på ägg gått ned så lågt, som blivit fallet. Det är ganska tydligt att de finska exportpremierna, som för närvarande uppgå till cirka 43 öre per kg, kommit att ha stor inverkan på äggpriset inom landet. I Finland erhålla vederbörande exportbevis, om de exportera sammanlagt 7,200 st. ägg på en gång, motsvarande 5 hellådor.

Man ser också, att exporten från Finland har stigit oerhört sedan exportpremier infördes. Detta står omnämnt i utskottets betänkande, men jag skall be att få återgiva dessa uppgifter. Den kvantitet ägg, som exporterades från Finland 1928 var endast 6 ton. Sedan steg exporten 1929 till 40 ton, 1930 till 433 ton och 1931 till 1,874 ton. Det sista året var exportvärdet 25,451,984 finska mark. Det är en avsevärd export, som finnarna kommit upp till, sedan

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

de införde dessa exportpremier och detta har ju varit till skada för fjäderfäskötseln i vårt land. Nu kan man ju säga att den föreslagna tullen skulle ses med oblidiga ögon, när det gäller Danmark och andra länder som exporterar hit, men det är inte så stor export ifrån dessa länder av ägg som från Finland. Totalinförseln av ägg till riket uppgick 1927, 1928 och 1929 till resp. 161, 248 och 253 ton och den ökade under 1930 till 453 och 1931 till icke mindre än 1,420 ton. Det var således en mycket stor import hit förra året. Ökningen av införseln under de båda senaste åren skedde samtidigt med att utförseln av ägg minskades. Under 1929, 1930 och 1931 var utförseln av ägg resp. 5,267, 4,665 och 3,055 ton. Genom dessa förändringar med avseende å in- och utförseln av ägg har vårt exportöverskott i fråga om ägg, som 1929 utgjorde 5,014 ton nu sjunkit så att exportöverskottet 1930 var 4,212 ton och 1931 1,635 ton. Reservanterna ha sagt, att det är dessutom att märka att äggproduktionen i vårt land uppehålls i sådan omfattning, att ett betydande exportöverskott finnes, samt att införseln alltjämt måste anses ringa i förhållande till konsumtionens omfattning. Man kan väl icke säga att ett exportöverskott av 1,635 ton är ett betydande exportöverskott. Exportöverskottet har varit betydligt större föregående år, men det har ju visat sig, att det har gått ned. Många slakta numera ned sina fjäderfän till följd av det dåliga priset på äggen. Jag har hört från flera håll i landet, att man slaktar ned fjäderfäna, därför att det icke lönar sig att ha dem, när man får så dåligt betalt för äggen. Omedelbart före påsk kom det upp till Stockholm en vagnslast ägg från Danmark och genast föll priset här. Man ser ju tydligt, att när det kommer stora sändningar av ägg inverkar det på priset på den inhemska marknaden. Det kommer för mycket på en gång.

Det har även talats om att kvaliteten på våra svenska ägg många gånger är dålig, och man har sagt, att man stundom skickar dåliga ägg från södra Sverige upp till Norrland. Men då vill jag säga, att man har gjort mycket under de senare åren för att förhindra den saken, och det nämndes också av den föregående ärade talaren. De åtgärder, som man därvid företagit ha visat sig medföra en betydande vinst för äggproducenterna. Jag tror också för min del att fjäderfäodlarna ha insett detta och komma därför alltjämt att fortsätta på den inslagna vägen för att förbättra kvaliteten på äggen. Men det är icke enbart från södra Sverige, som det kan komma dåliga ägg. Importäggen äro icke alltid av så förstklassig kvalitet, som de borde vara. Importen av slaktdjur har också varit betydlig och gått upp till en stor summa. Jag skall be att få nämna detta i det här sammanhanget. År 1931 importerades kött av fjäderfä till en vikt av 258,206 kg och till ett värde av 363,919 kronor. Det är således en mycket stor import även av slaktdjur hit till landet.

Här har årligen, åtminstone under de sista åren, beviljats statsanslag på 40,000 kronor till fjäderfäskötsel, och det göres ju mycket alltjämt för att upphjälpa denna gren av den animala produktionen. Då borde väl samtidigt tillses, att i fortsättningen beredes avsättning för denna produktion så att det icke blir någon tillbakagång och att det arbete, som under årens lopp blivit nedlagt på detta område, icke blir tillspillogivet. Här talas om arbetslöshet. Ja, det är många, som ha nödgats slå sig på fjäderfäskötsel, därför att de icke haft något annat att göra. Det är tydligt, att om de icke hade denna verksamhet skulle många av dem kanske inte ha några inkomster och många gånger bli hänvisade till att gå alldeles sysslolösa. Jag kan icke förstå annat, än att det skulle ännu mera befördra arbetslösheten, om vi icke göra någonting för att hålla denna näringsgren i gång. Det är dessutom mindre jordbrukare, egnahemsägare och lantarbetare, som i allt större utsträckning slagit sig på fjäderfäskötsel, vilken förr varit rätt lönande, och i allmänhet givit ganska god ersättning för det utförda arbetet.

Här har talats mycket om den animala produktionen och om stöd för densamma. Jag har nyligen läst ett uttalande — jag tror det var i förra veckan — av en socialdemokratisk kammarledamot i den frågan, som uttalade, att de stora jordbruket ha fått hjälp till både spannmålsodlingen och sockerbetsodlingen, men att man för den animaliska produktionen icke lämnat någon hjälp. Här är i alla fall ett tillfälle, där riksdagen kan visa sin välvilja gentemot dessa mindre jordbrukare så att de kunna få bättre lön för det arbete, de utföra. Man kan ju säga, att det är en principfråga, hur man skall lägga en sådan understödjande verksamhet. Det är många av kammarens ledamöter, som icke vilja gå med på denna hjälp, därför att den skulle lämnas i form av tull. Men det lär icke gå att komma fram någon annan väg, om man vill vinna åsyftat resultat. Jag skall be att få nämna, att när dessa motioner väcktes i slutet av januari beräknades att äggpriset, med det pris, som då var gällande, hade fallit med över 20 %. Nu har det fallit betydligt mera. Samtidigt ha kraftfoderpriserna stigit avsevärt mot vad som varit gällande under sommaren och på höstsidan, och det behövs verkligen någon hjälp för att fjäderfäodlarna skola kunna fortsätta med denna näringsgren och slippa slakta ned djuren, så att vi bli helt och hållet beroende av importen av ägg. Exportpriserna ha under vissa år varit betydligt lägre än importpriserna. Så var förhållandet 1927. Då var noteringen 1.69 kr. för exportäggen, och vi fingo vid import betala ett pris av i medeltal 1.77 kr. 1928 var exportpriset 1.69 kr. och importpriset kr. 2.11. Vi ha således betalat 42 öre mera för importerade ägg än vi fått för våra exportägg, om man tar medelpriset. Så var det även 1929 ehuru skillnaden då var 29 öre. Nu kan det ju framhållas att de olika tiderna för export och import av ägg ha en viss betydelse för bedömandet av den frågan, men jag tror i alla fall att det är betydande för att vi icke här i landet kunna få billiga ägg precis de tider, när vi behöva dem.

Ja, som jag förut framhållit, är det önskvärt att kammaren nu går med på det stöd som föreslagits och det stödet är icke särskilt högt tilltaget. Det hade behövts en tull på 40 öre och väl det, om man skulle kunnat mota den dumping, som förekommer från Finland, men utskottet har icke ansett sig kunna gå så långt utan har ansett att en tull på 20 öre för närvarande skulle vara skälig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Anderson i Storegården: Herr Lövgren ansåg, att den här tullåtgärden skulle leda till vissa komplikationer med Finland, och han sade, att man kunde vänta att Finland svarade med samma mynt. Nu ligger det tyvärr på detta område till så, att det är Finland, som tagit initiativet till att uppträda illojalt på ägghandels område genom de betydande exportpremier, som Finland utbetalar. Detta har ju bidragit till en sänkning av priset på äggmarknaden och åstadkommit en prissänkning, som sannolikt icke eljest hade kommit till stånd på den internationella marknaden.

Den motion, som väckts av herr Lindman och herr Trygger, avser ju, som bekant, icke att hindra äggimporten från Danmark i den mån den avser att tillfredsställa ett underskott, som uppstår under tider, då man icke utan en dylik import kan hålla en jämn exportkvantitet. Därest man icke hade med den saken att ordna måste givetvis tullsatsen sättas till det belopp, som den finska exportpremien uppgår till, eller ungefär 40 öre per kg. Orsaken varför denna tullsats icke föreslagits är, som jag nämnde, den, att en del av denna import under vissa förhållanden kan vara önskvärd. Men även om man vill giva detta erkännande kan man dock icke påstå, att det är riktigt att vi här i landet släppa in ägg, som subventioneras från Finland på sätt här sker,

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

ty då skulle de svenska äggproducenterna å andra sidan få en försvarad export därför att dess exportpremier givetvis inverka på den övriga exporten och på prissättningen. Det är ju tillgång och efterfrågan, som reglerar priserna, och om nu en stat premierar äggexport genom exportpremier, inverkar detta så att det blir en uppsjö av ägg på världsmarknaden. Dessa finska ägg — och även lettiska ägg — med exportpremier hamna dels i Sverige, dels i Danmark och dels i andra länder och medföra en prissänkande verkan. Jag tror icke, att det är rimligt, att man låter dessa verkningar gå ut över vår egen marknad och därmed försämra ett prisläge på området, som för närvarande är långt ifrån tillfredsställande. Jag tror, att om man överhuvud taget vill föra en handelspolitik, som kan tillfredsställa våra ekonomiska intressen, måste man i sådana situationer svara med samma mynt. Man måste möta sådana handelspolitiska åtgärder, när de vidtagas från främmande staters sida, och gör man icke detta blir till sist näringslivet i vårt land alldeles förklämt och får icke möjligheter att reda sig.

Herr Lövgren ville göra gällande att denna efterlåtenhet mot importen, som vi här ha visat, skulle vara fördelaktig för oss. Jag tror icke på detta och handelssiffrorna visa någonting helt annat. Vi importerade i fjol för nära 1 miljon kronor mera om dagen, än vi exporterade. Jag tror icke, att det går att uppehålla något sådant i längden. Vi måste se till att debet och kredit går ihop i vår handelsbalans. Man bör därför icke tillåta en införsel i vilken omfattning som helst av sådana varor, som vi själva här kunna framställa i tillräcklig omfattning. Äggmarknaden är ett område, där vi ha en produktion, som mer än väl täcker behovet. Importbehov av ägg föreligger således icke, den köpkraft för utländska varor, som är tillfinnandes i landet kan läggas ned på andra och nyttigare varuimporter än äggimport, och jag tror, att mycket starka skäl tala för den tullåtgärd, som här är föreslagen. Den är ingalunda en långt gående protektionistisk åtgärd utan en mycket försiktigt tilltagen tull, som kan giva ägghanteringen något stöd i en prekär situation.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr **Andersson** i Dunker: Herr talman! Då jag är motioner i denna fråga, skall jag be att få säga några ord.

Att äggproduktionen här i landet är stor, det veta vi ju alla, men att den är så stor, att dess värde per år kan beräknas till ungefär samma värde som en medelgod veteskörd, det är nog icke alla som känna till, men så lär dock vara förhållandet. Att produktionen har ökat i den utsträckning som skett beror givetvis på att priserna under tidigare år varit relativt goda, vilket naturligtvis medfört ett alltmer ökat intresse för denna produktion. Äggproduktionen och hönsskötseln är ju för praktiskt taget alla jordbrukare, både stora och små, en mer eller mindre väsentlig binäring, och detta gäller icke bara jordbrukarna utan även jordbruksarbetare, lägenhetsägare och många andra, vilka även äro äggproducenter i ganska stor utsträckning. För många utgör äggproduktionen deras största, ja, kanske enda inkomst.

Under de sista åren har emellertid, såsom vi litet var känna till, priserna på ägg sjunkit högst avsevärt och från att tidigare ha varit en god inkomstkälla, har äggproduktionen numera för de flesta äggproducenter blivit en källa till bekymmer och förluster. Tidigare fick man åtminstone vissa tider på året ett relativt högt pris, ty på hösten och vintern betalades ju äggen med ganska goda priser, men för närvarande och särskilt under den nu gångna vintern ha ju priserna varit, man kan säga, urusla. Jag har hört berättas från min hembygd huru äggen för närvarande betalas med 50, 60, möjligen 70 öre per kilogram. Att det råder synnerligen låga priser även för konsumtionen i städerna, kan

man ju se i skyltfönstren här i Stockholm, där det bjudes ut ägg i minut för 1 krona och 1 krona 10 öre per kilogram.

Det är också klart för de allra flesta äggproducenter, att blir det ingen förbättring med priserna, så går det helt enkelt icke att fortsätta med produktionen. Man frågar sig också vad orsakerna kunna vara till att priserna gått ned så ofantligt som de gjort på sista året. Man har då funnit att här som på så många andra områden är det importen, man kan säga den mycket stora importen, som pressar ned priserna. Så snart produktionen här i landet minskas någont, och priserna tendera att stiga, så är genast importen färdig att sätta in och vräka hit stora mängder ägg, och så pressas priserna ned igen. När man sedan finner, att äggimporten, som vi veta och som vi för övrigt hört förut här i dag, gynnas av exportpremierna i Finland, så är det icke alls underligt, att konkurrensen blir synnerligen pressande.

Att söka resa något hinder mot importen har därför blivit ett mycket stort intresse för alla äggproducenter. Det höjes nog röster, som förmena, att det riktigaste hade varit ett fullständigt importförbud, och det hade nog också varit det allra effektivaste, men det är ju icke tänkbart att få ett sådant förbud genomfört, och det vore kanske icke heller så lyckligt i alla avseenden. Vi, som motionerat i saken, ha därför tänkt oss, att en effektiv tull skulle vara tillräcklig för att skapa det hinder för importen, som vi trott vara nödvändigt. En effektiv tull skulle åtminstone under vissa tider på året ganska väsentligt kunna höja priserna, nämligen under de tider, då produktionen här är relativt liten, d. v. s. under hösten och vintern. Det är nämligen klart, att även om man icke hela året kunde få nytta av tullen, så kunde man kanske under ett flertal månader av året dock få litet bättre priser, och härigenom skulle man ju få ett bättre genomsnittspris än som är möjligt att få utan tull.

I vår motion hade vi föreslagit en tull av 50 öre per kilogram och detta närmast med tanke på att härigenom kunna fullt neutralisera de finska exportpremierna. Utskottet har ju icke velat gå så långt utan föreslår en tull av 20 öre per kilogram. För min del tror jag icke, att denna tull är tillräcklig för att skapa ett tillräckligt effektivt skydd mot importen, men det lär väl inte finnas någon utsikt att få kammaren och riksdagen att gå med på något högre tullskydd än vad bevillningsutskottet föreslagit, och då får man väl resonera som så, att det är bättre med något än intet. Jag skall därför, herr talman, för min del nöja mig med att yrka bifall till vad utskottet föreslagit.

Herr Lövgren: Ja, herr talman, exportöverskottets nedgång, som herr Heiding konstaterade, är naturligtvis ganska betydande, om man ser det mot bakgrunden av siffrorna för åren 1928, 1929 och 1930. Men om man tar med i beräkningen siffrorna för 1925, så finner man, att vi ha ett exportöverskott, som är nio gånger så stort som det var 1925. Vi finna vidare, att år 1926 hade vi en import på 1,092 ton, en import som gick ned under de följande åren för att åter stiga under föregående år. Överhuvud taget visa de siffror, som finnas här, att fluktuationerna äro ganska stora på detta produktionsområde. Jag skulle i detta sammanhang vilja påpeka en sak, som är av en viss betydelse, något som också erkändes av herr Anderson i Storegården, nämligen att vår avsättning av ägg på världsmarknaden gynnas, om vi kunna hålla leveranserna så jämna som möjligt vid olika tider på året. Ur den synpunkten är importen faktiskt av värde för våra svenska exportörer, ty importen gör det möjligt att hålla exportleveranserna lugna och jämna, så att inga störningar uppstå i denna trafik. Jag tror därför, att herr Anderson i Storegården har alldeles rätt, när han säger, att import under vissa förhållanden är önskvärd. Såvitt jag kan förstå och såvitt jag funnit under överläggningarna i utskottet, har icke heller den fria importen hittills medfört några nackdelar för svensk äggproduktion.

*Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)*

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

När herr Anderson i Storegården talade om handelsbalansen, kom jag att tänka på en gammal historia. Herr Anderson sade, att vi hade ett importöverskott på 1 miljon kronor om dagen under förlidet år, och han betraktar uppenbarligen detta som en olycka. Jag får då säga, att vi kunna väl näppeligen köpa för mera än vad vi ha pengar att köpa för. I den mån vår export går ned, så kommer i sinom tid också en nedgång för importens vidkommande. Det är inte alldeles riktigt att använda handelsbalansens siffror på det sätt, som herr Anderson gjorde. Och nu skall jag, om han icke blir alltför förolämpad, be att få illustrera detta med att berätta en gammal historia.

Antag att det är en gumma i Haparanda, som försörjer sig med att sälja pepparkakor på torget i Torneå. Antag vidare, att hon på morgonen går till Torneå med en korg pepparkakor, värda 4 kronor. När hon passerar genom tullen i Haparanda, bokföra vi alltså en export av 4 kronor. Sedan säljer hon pepparkakorna i Torneå med 25 % förtjänst och då har hon alltså 5 kronor i kontanter, medan korgen är tom. Därpå köper hon nya varor, dels för sitt uppehälle och dels för att förnya sitt pepparkaksförråd. Så går hon tillbaka genom tullen i Haparanda, och så bokföres värdet av importen med 5 kronor. Har nu herr Anderson i Storegården rätt, så har gumman förlorat 1 krona under dagens lopp, men har jag och de som dela min syn på handelsbalansens problem rätt, så har hon förtjänat 1 krona under dagens lopp. Det hela beror därpå, att det härvidlag icke är fråga om jämförbara siffror. Men vid vartenda valmöte, där man träffar bondeförbundare och högermän, får publiken i sig dessa ojämförbara siffror, som utgivas för heliga och oantastbara, ehuru det som sagt rör sig om ojämförbara storheter. Det kan måhända vara riktigt att något reagera mot den saken. Om herr Anderson i Storegården räknar in exempelvis den stora, i vår osynliga export ingående post, som heter fraktinkomster av vår trafik på utlandet med våra egna fartyg, så skulle ju balansen utvisa en helt annan ställning än om man bara jämför export- och importsiffrorna.

Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden mycket längre med detta utan ber endast få konstatera att ett bifall till utskottets förslag med all sannolikhet icke gagnar de svenska äggproducenterna, men däremot sannolikt skadar andra befogade svenska intressen.

Herr Forssell: Herr talman! Jag skulle vilja ifrågasätta, om icke möjligen denna fråga behandlas med kanske någon överdrift å ömse sidor. Jag skulle kunna tänka mig, att de som tala för saken, fäst något för stora förhoppningar vid resultatet av en seger för utskottets linje, och jag skulle också kunna tänka mig, att de som tala mot utskottets förslag, därvid fäst alltför stora farhågor.

Det förefaller alldeles uppenbart, att den regeln, att när det föreligger ett exportöverskott på en vara, så måste det vara världsmarknadspriset, som bestämmer varans pris, den regeln lär man väl icke komma ifrån, den gäller ju, generellt åtminstone. I detta fallet är det ju också en annan omständighet, som väl även gör sig gällande. Jag har observerat, när jag läst igenom handlingarna i målet, att importen av ägg för närvarande går upp till, jag tror det är 23 miljoner stycken under det sista år, för vilket kända siffror föreligga. Vidare får man veta, att under de sista åren har det drivits en mycket stark verksamhet både från statens och från enskildas sida för att öka vår inhemska äggproduktion. Det framgår av lämnade siffror, att under åren 1927—1929 har den inhemska äggproduktionen ökats från, jag vill minnas, 593 miljoner ägg per år till 634 miljoner per år. På vart och ett av dessa två år har det alltså varit en ökning per år av cirka 20 miljoner stycken ägg.

Om man nu gör det tankeexperimentet, att man skulle lyckas att alldeles få bort importen utifrån, så skulle ju i alla fall, tack vare det intensiva arbete,

som pågår inom riket, när det gäller att driva upp produktionen inom denna näringsgren, resultatet ändå bli en mycket flyktig lycka. Den inhemska produktionen skulle ständigt öka med ungefär samma siffror som den försvinnande importen. Detta skulle ju taga bort den ekonomiska effekten för den inhemska produktionen av importens bortfallande. Ty man skall ju icke tro, att man kan avbryta ett sådant arbete på den inhemska produktionens ökning, som jag nyss talade om, ungefär så som när man trycker på en elektrisk knapp i väggen. Nu är det ingen som ifrågasätter, att *hela* importen skall falla bort, utan man talar tvärtom — det gör även utskottet — om att en viss import är nödvändig för att reglera tillgången året runt, och då gäller ju min argumentering så mycket starkare.

Nåväl, herr talman, dessa överväganden skulle väl närmast föra till den slutsatsen, att man utan vidare borde yrka avslag på det hela såsom fullständigt meningslöst. Jag tror emellertid icke, att det är så alldeles meningslöst. Det förefaller av handlingarna, som föreligga, som om äggproduktionen i en viss del av landet, jag menar gränsprovinserna i norr, skulle på grund av det nära geografiska läget till Finland, där man starkt gynnar sin äggexport, och för övrigt på grund av fraktförhållandena inom Sverige, ha en alldeles särskilt stor olägenhet av nu rådande förhållanden. När jag för min del därför icke skall motsätta mig utskottets förslag, så är det av den anledningen, att jag hyser en förhoppning, att detta skall vara ett försök att, i någon mån åtminstone, hjälpa dessa producenter däruppe i dessa viktiga gränsprovinser emot detta tryck ifrån en synbarligen övermäktig konkurrens från den närliggande grannen. Detta är helt enkelt från min sida skälet varför jag icke motsätter mig detta utskottets förslag utan kommer att rösta för detsamma. Kort och gott, jag hoppas, att effekten skall bli ett lokalt begränsat stöd för ett betydelsefullt samhällselement i dessa viktiga gränsprovinser.

Herr Lövgren anförde mot denna argumentering, att det går ändå inte riktigt för sig att komma med ett sådant beslut som utskottet tillstyrkt, i denna tid av arbetslöshet och med våra växande skaror av arbetslösa. Jag måste säga, att detta argument från herr Lövgrens sida skulle berört mig betydligt mera kännbart, om han kunnat göra gällande, att staten visat dessa arbetslösa någon kallsinnighet vid sin hjälpverksamhet. Detta är väl ändå knappast fallet. Jag erinrar om, vi ha det alla i ganska färskt minne, att det icke är många dagar sedan staten beslöt att engagera sig med 215 miljoner kronor i ett visst företag, och detta motiverades just med hänsynen till de arbetslösa. Staten har alltså helt nyligen tagit på sig betydande risker med hänsyn till de arbetslösa och har för övrigt även i andra fall visat mycket intresse, och berättigat intresse, i många fall, så att jag tycker inte, att det är riktigt på sin plats att anföra det argumentet.

Innan jag slutar, skall jag, herr talman, be att få tillägga ännu en reflexion. Herrarna ha säkerligen observerat, hur dessa frågor om stöd och hjälp, så långt man kan, åt svenska jordbruket, kommit splittrade och bitvis, en fråga ena veckan, en annan fråga den andra veckan. Men när man ser på dessa spörsmål, kommer man i alla fall till det resultatet, att de samt och synnerligen sammanhänga med svenska jordbrukets — jag talar här både om spannmålsproduktionen och den animaliska produktionen — stora skuldsättningskris. Det skulle vara av intresse att få veta, om vi icke någon gång vid denna riksdag kunde få detta stora, för alla de speciella frågorna gemensamma, problem dryftat här i kammaren. Denna fråga om skuldsättningskrisen har varit uppe här förut och kanske något bagatelliserats, men jag vill erinra om att vid svenska lantbruksveckan, som hölls här för någon tid sedan, var detta spörsmål det centrala, det som fångade allas intresse. Det är ju för en enskild motionär i riksdagen självfallet alldeles omöjligt att lägga fram förslag som

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

kunna bemästra detta problem. Jag vågar därför rikta till regeringen en vördsam hemställan att följa frågan med verklig uppmärksamhet. Jag erinrar om att det sammansatta utskott, som förliden vår handlade frågan om understöd åt jordbruksnäringen, sade ifrån, att det förutsatte, att vederbörande följde skuldsättningsfrågan med stor uppmärksamhet. Vi ha nu icke mer än sex eller sju veckor kvar till riksdagens slut. Det vore välbetänkt, om riksdagen dessförinnan finge något tillfälle att taga denna stora fråga under övervägande. Jag vågar därför som sagt i detta sammanhang rikta till regeringen en vördsam hemställan, att icke dessa för jordbruket så viktiga frågor behandlas »styckevis og delt», som skalden säger, utan att tillfälle beredes riksdagen att behandla dem i ett större sammanhang.

Herr Olsson i Ramsta: Herr talman! Jag ber först få konstatera, att den omständigheten, att debatten flyter i så lugnt och sakta tempo, tyder på att reservanterna taga saken ganska lugnt. De erkänna allmänt, att det råder missförhållanden, och att man får fästa det största avseende vid att den finska staten bedriver dumping. Nu säger herr Lövgren, att detta förslag kan icke gagna äggproducenterna det ringaste, men att det kommer att skada landet i dess helhet. I vad mån det kommer att gagna äggproducenterna är icke så gott att räkna ut, men säkert är, att det kommer i viss mån att försvåra för finnarna att skicka ut ägg, när vi taga bort halva exportpremien. Och vad gäller de danska äggen, kommer tullen att försvåra importen av dem hit i stor grad. Under sådana förhållanden är det icke orimligt, att Sveriges småfolk, som producerar ägg, får den svenska marknaden skyddad för sin del.

Nu säger en del, att det blir handelsvinst för Sverige, om vi exportera ägg till England och inköpa ägg utifrån. Men herrarna finna av utredningen, att priset på importerade ägg har överstigit exportpriset år 1927 med 8 öre, år 1928 med 42 öre, år 1929 med 29 öre och år 1930 med 3 öre, under det att priset år 1931 balanserar tämligen jämnt. Jag frågar då, om det är något att tjäna på att köpa dyrare och sälja billigare? Jag kan icke finna, att det blir någon vinst i handelsbalansen på att köpa dyrare och sälja billigare. Nu ligger saken så till, att om man finner det lämpligt att låta importen fortgå de tider av året, då vi ha mindre tillgång på ägg, så visar det sig, att finnarna med hjälp av sina exportpremier hålla samma export under hela året. Det flyter en jämn import från Finland hela året på grund av exportpremierna. Under sådana förhållanden förefaller det högst märkvärdigt, att man söker motarbeta ett förslag om tull av 20 öre per kg. ägg. Vi måste gå till en sådan avvägning av tulltaxan, att vi få tullsatser, som stå i förhållande till varans framställningsvärde och det arbete, som nedlagts på varan. Då vi varit med på tullsatser för industriens produkter, skola vi då haja till för en rättvis avvägning, när det gäller jordbrukets produkter. Ni haja verkligen till för en avvägning här. När vi ha dumping, förefaller detta mig högst anmärkningsvärt. Jag får säga, att detta tullförslag är tilltaget på ett sådant sätt, att man icke, när man tänker på dumpingen, kan säga, att det är för högt. Vi ha sagt, att om det vore normala förhållanden, skulle vi icke ha anledning att gå in på förslaget. Men det är abnorma förhållanden, som gjort, att bevillningsutskottet fått majoritet för förslaget.

Jag skall icke upptaga tiden längre, men jag får säga, att när de, som sälja ägg till exportföreningarna, få 58 öre per kg., så är näringen icke lönande. Medelpriset, som finnes uträknat för åren 1930 och 1931, var för år 1930 1:24 per tjog, och för 1931 hade det sjunkit till 1:05 kr. Under sådana förhållanden är det icke mer än rimligt, att staten gör något för att skydda näringen. Om det finnes någon annan möjlighet än tullvägen för att skydda näringen, så skall jag gärna ge min röst för bifall till ett sådant förslag, men något sådant för-

slag har icke framkommit. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. tull å ägg m. m.
(Forts.)

Herr **Werner**: Herr talman! Reservanterna anse icke den dumping, som bedrivs från finsk sida, ofarlig, utan tvärtom ha reservanterna i sin reservation påpekat, att denna inger betänkligheter av allvarligaste art. Det torde icke vara farligt att säga, att vi tidigare haft och fortfarande ha import från länder, som icke tillämpa de dumpingmetoder, som nu förekomma från finsk sida. Men tullen träffar även dessa. När herr Olsson i Ramsta pekade på tabellen på sid. 3 och talade om att importpriset är större än exportpriset — 42 öre högre 1928 och 29 öre högre 1929 — så sade han, att det vore ingen idé att importera dyrare och sälja billigare. Det kan i viss mån vara sant, men man kan även omkasta frågan och ur dessa siffror taga ett bevis för att det icke är importpriset, som är avgörande för de länder, som exportera tio gånger mer än de importera. Det blir exportpriset, som är avgörande för priset här hemma. Jag tvivlar på att herr Olsson i Ramsta skulle finna det vara någon fördel för de svenska äggproducenterna, om de finge sin marknad inskränkt till hemmamarknaden, så att äggöverskottet icke kunde gå ifrån oss. Faran finnes; den är icke överskattad. Då Finland har en exportpremie av 43 öre per kg., är det naturligt, att finnarna, om vi genomföra den nu föreslagna tullen, söka dirigera sitt överskott till andra länder, som nu köpa av oss, Tyskland och England.

Det är också en annan sak, som jag vill peka på, nämligen att det är icke bara i år, som vi haft så stort exportöverskott. Utskottet talar om införseln under senare år och börjar med 1927. Men vi hade en införsel under 1926, som var 1,092 ton, alltså obetydligt mindre än nu. Det exportöverskott, som vi då hade, var 738 ton till ett värde av 1,647,000 kronor. Exportöverskottet under år 1931 var 1,635 ton och värdet av överskottet var 2,071,000 kronor, trots denna dumping, som kom från Finland, som icke rör sig om mera än 35 procent av importen. Den huvudsakligaste delen kommer från länder, med vilka vi sedan gammalt ha stora handelsförbindelser och som icke tillämpa de metoder, som man här använder såsom argument för tull. Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att det för produktionen vore fördelaktigt med denna tullhistoria. Det blir exportpriset, som blir avgörande. I viss mån är det ett konsumentintresse. Jag tror icke, att det under huvuddelen av året påverkar priset här hemma men tullen kommer dock att i viss mån utnyttjas. De klimatiska förhållandena göra, att vi kunna icke uppehålla den jämna export, som är förutsättningen för att kunna driva export. Om vi av klimatiska skäl icke kunna fylla exportbehovet, som vi icke kunna göra under vintermånaderna, så påverkas prisläget och blir tillgången här hemma mindre under vintermånaderna, vilket är av betydelse ur konsumentsynpunkt och omöjliggör exporten.

Vi skola vara oss själva nog och se till det svenska marknadsläget och den svenska produktionen. Det har talats om att det är många små, som vi skola skydda för utifrån kommande införsel. Allt detta kan man skriva under, om vi kunde hålla konstlade priser inom landets gränser och världsmarknadens pris för den exportkvantitet, som skall skickas ut. Men den förutsättningen finnes icke, och därför blir ett ingripande av detta slag en stöt mot den näring, som man tror, att man kan skydda och skaffa högre priser, högre priser, som icke åstadkommas.

Jag tror, att jag med detta kan säga, att man lugnt kan gå på reservationen, som, om herr Olsson i Ramsta hållit på gamla traditioner, med lottens hjälp kunnat bliva utskottets betänkande. Men det faktum, att jag står på reservanternas sida och herr Olsson i Ramsta på den andra sidan, bör icke

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

lura riksdagen att slå in på en väg, som ofelbart blir ett slag mot äggproduktionen och denna näring, som, då vi komma fram till bättre tider, har möjlighet att slå sig fram. Dessutom kan det icke vara farligt att säga, att det kan befaras, att de länder, mot vilka denna tull i första hand kommer att rikta sig, kunna bliva irriterade och söka utöva represalier, som icke bara för de små stugornas folk kunna bliva obehagliga utan som kunna komma att menligt påverka hela handelsbalansen, som betyder så mycket. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Anderson i Storegården: Herr talman! Det är ingalunda någon överskattning av saken, som föranlett mig att ansluta mig till förslaget. Vi ha inrättat oss för att uppehålla en ganska stor äggexport men det är icke den saken det gäller, utan här vill man söka hindra den prispressande importen. Det är icke den import, som icke är prispressande, importen av ägg, som betalas högre under de säsonger, då den svenska äggproduktionen är så liten, att den icke räcker till, det är icke den importen vi vända oss emot, utan den import vi vända oss emot är den prispressande importen, den import som förstör hemmamarknaden.

Herr Lövgren har en underbar handelspolitik. Han talar om svenska handelsflottan i utländsk sjöfart och att alla poster skola komma med, som kunna komma på debet- eller kreditsidan. Men även om handelsbalansen uträknas på det sättet, vilket är riktigt, så blir den i alla fall negativ, och med en negativ handelsbalans kunna vi icke uppehålla oss i längden, utan vi måste rätta importen efter exporten. Då kan man visserligen säga, att vi kunna köpa och leva livets glada dagar, så länge vi ha något att betala med, men den andra vägen är förnuftigare. Låt oss begränsa den import, som är överflödig, och åstadkomma den utjämning i handelsbalansen, som är önskvärd. När det här gäller en exportnäring, som har behov av skydd, då säger man att exportmarknaden bestämmer priset på ägg och tullen har ingen betydelse. Så resonerar man icke inom industrien. Man anser där, att industrien i svåra tider bör repliera på hemmamarknaden och bör ha den såsom huvudavsättningsområde och sedan därifrån söka tränga ut på världsmarknaden. Det är den princip, som tillämpas i andra länder, att man försöker giva industrien en fast marknad hemma, och med denna möjlighet till bas kan den få exportera sitt överskott. Den fria konkurrensen på hemmamarknaden kan bli för starkt prispressande, och dithän ha vi kommit på äggmarknaden.

Jag kan nämna, att en industri, som står herr Lövgren nära och har betydelse för Norrlands vidkommande — t. ex. grovpappersindustrien — en stor exportindustri, där prisnivån på världsmarknaden skulle vara bestämmande, men det har icke hindrat, utan trots 10 procents avsättning inom landet har den levat på det tullskydd den har. Det är sålunda A och O. Om man vill föra en riktig handelspolitik, som kan vara ekonomiskt tillfredsställande för landet, får man icke offra mera av hemmamarknaden än att man ser till, att man för den hemmamarknad man offrar kan vinna ersättning på världsmarknaden. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Enligt min mening få vi icke underskatta äggproduktionen och fjäderfäskötseln. Jag kommer ihåg — det ligger 40 år tillbaka i tiden — då jag själv bildade en fjäderfäavelsförening i Gävleborgs län. Den växte till, och man blev alldeles förbluffad, då man fann, hur litet dessförinnan folk brytt sig om att hålla sig med höns, men nu tog sig småfolket an med hönsavel och produktion av ägg. Jag var sekreterare

i föreningen och vid det tillfället studerade jag litet litteratur om saken. Man kan icke vara sekreterare i en förening utan att veta något, och det lilla jag visste om höns var icke tillräckligt, utan jag måste som sagt bedriva studier. Då läste jag från Amerika, att man på den tiden uppskattade den amerikanska produktionen av vete till lägre belopp än fjäderfäproduktionen i För-
enta staterna. En sådan betydelse kan äggproduktionen ha. Det är icke så i vårt land, men om herrarna se på siffrorna i betänkandet, så var 1929 värdet endast av äggproduktionen över 57 miljoner kronor. Jag vet icke vad det betyder för närvarande, om man tar hela fjäderfäproduktionen, men att det är av stor betydelse kan man utgå ifrån.

Jag begärde ordet med anledning av herr Lövgrens yttrande. Jag har funnit, när herr Lövgren talar, företrädesvis i Norrlandsfrågor, hur han ofantligt, och med rätta, ömmar för folket i Norrbotten. Han har lyckats skapa fram stöd för en stor näring i Kalix. Han sitter med i styrelsen för företaget, och han har åstadkommit ett synnerligen starkt stöd av statsmakterna för denna näring i form av aktieteckning, lån, m. m. Jo, jo men-
sann, det behöver man icke ruska på huvudet för, men jag skall icke taga upp tiden med att tala om det; det blir nog tillfälle till det en annan gång. Jag vill bara erinra om att då hörde man andra toner om hur stark hjälp man behöfve. Nu tänker jag: Varför kan ej herr Lövgren göra något för att främja fjäderfäskötseln i Norrbotten? Om han bildade en förening, som jag gjorde för 40 år sedan, finge den kanske stor betydelse för en mängd människor, arbetslösa, småbrukare och vilka som helst. Jag vill nämna några siffror rörande importen vid Haparanda tullkammare. De borde särskilt intressera herr Lövgren. Det visar sig, att den finska exportföreningen verkat så, att importen vid Haparanda tullkammare, som år 1929 icke var något att tala om, bara 557 kilogram, år 1930 stigit till 174,188 kilogram. Det är vad som skett inom herr Lövgrens distrikt däruppe. Om man tänker på, vad det betyder för den spirande fjäderfäavelsföreningen — jag har hört av landshövdingen i Norrbottens län, att den håller på att spira upp, och att man kan driva fjäderfäskötsel i Norrbottens län i trots av klimatet — så förefaller det mig ganska underligt, att just herr Lövgren ej vill taga vara på det och söka stävja importen, just med tanke på hans speciella område i Norrbotten.

Vad själva huvudfrågan beträffar, nämligen rörande landet i övrigt, behöver jag ej vidare yttra mig utöver vad som tidigare sagts. Här har talats om import och export o. s. v. För mig är det klart, att frågan huvudsakligen är en prisfråga trots allt som säges i motsatt riktning. Man behöver bara se på vad priset på ägg är i partihandeln, 57, 58 öre per kilogram, och bredvid dessa siffror, 57 och 58 öre, ställa den finska exportpremien av 43 öre, för att begripa, hur dessa 43 öre måste inverka på prisbildningen på ägg i vårt land, när importen är så stor som den blivit. Det är den prisbildande effekten, som är det väsentliga. Naturligtvis vill jag ej säga, att ej betydelsen för handelsbalansen är stor. Den motväges naturligtvis genom exportens storlek. Om man ökar produktionen inom landet, skulle man vilja hoppas, att exporten blir ännu större. Men det är prisbildningen, som är avgörande. Om de ägg, som gå över Haparanda, kunna importeras till Norrbotten med utförselpremie från Finland, är det klart, att det är till skada för dem, som driva denna hantering i Norrbotten.

Detta var, herr talman, egentligen vad jag hade att säga.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Då jag ej kommer att med mitt votum stödja utskottets hemställan, finner jag anledning att motivera detta mitt ståndpunkttagande.

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

Det är mycket begripligt, att man från jordbrukarhåll i detta ögonblick tillgriper varje möjlighet, varigenom man kan söka förbättra jordbruksnäringens ställning. Det finner jag ur olika synpunkter synnerligen naturligt. Det är ju så, om vi taga sikte på exempelvis den vara det här gäller, nämligen ägg, att man kommit ner i ett prisläge, som — det förstår var och en — kan göra jordbrukarna förtvivlade. Vad produktionen av animaliska jordbruksprodukter beträffar, befinner den sig ju i ett prisläge, som måste inge var och en bekymmer.

Jag finner det också följdriktigt, att man nu åberopar den dumping, som förekommit från Finland på detta område. Jag måste nämligen utgå från en annan förutsättning än den, som herr Olsson i Ramsta angav, nämligen att de importerade äggen äro dyrare än dem vi exportera. Det är väl i stället så, att om man, som utskottet gör, åberopar, att dumping sker, måste det innebära, att man hit inför ägg till lägre pris, än man erhåller i exportlandet och till lägre pris, än som eljest hos oss gäller. Ty om man uppger den förutsättningen, kan man ej tala om dumping. Att i samma ögonblick försäkra att de importerade äggen äro dyrare än de egna och samtidigt åberopa dumping som skäl för den ifrågasatta åtgärden, det går icke ihop. Jag utgår således ifrån, att de finska äggen på grund av exportpremierna vid importen hos oss bli billigare än våra egna. Orsaken till att det kunnat påvisas sådana siffror, som anförts, är, att under vissa tider tidigare år här har rått brist på ägg, varför priset under sådana perioder varit högre än eljest under året. Men när det utvecklats sig som på sista tiden att de importerade äggen i regel sålts billigare än de svenska, kan man ej tala om att de skulle trycka priserna hos oss, samtidigt som man anför att statistiken visar, att de varit dyrare.

Jag finner emellertid, som jag nyss anför, naturligt, att även sådana, som äro ganska utpräglad frihandelsvänliga, inför de finska exportpremierna ställa sig på den ståndpunkten att här behöva vi ej taga hänsyn till vanliga handelsprinciper, utan här förekommer en införsel, som är påverkad av exportpremier och har karaktär av dumping. Jag förstår sålunda när utskottet ställt sig på den ståndpunkten och åberopat detta som ett skäl för sin hemställan. Jag inser även, att en åtgärd för prisstegring på detta område bör ha större sympatier än vissa andra stödåtgärder, därför att den träffar både stora och små jordbrukare i såväl norr som söder, om nämligen en förbättring verkligen sker genom den föreslagna åtgärden. För den, som ställer sig på den ståndpunkten, att en sådan prisförbättring kommer att föreligga, är det naturligt, att han tycker, att beträffande en vara, som produceras såväl i de minsta som i de största hemmen på landsbygden, en stödaktion bör ifrågakomma, särskilt när här vidtagits hjälpåtgärder till stöd för jordbrukare, som producera spannmål i någon större utsträckning.

Slutligen förstår jag även den synpunkten, som gjorts gällande, att här kan ej något berättigat konsumentintresse anmäla sig, därför att priserna f. n. äro så låga, att även om man räknar med dessa 20 öres pålägg, blir det ett pris, som understiger vad ägg i allmänhet brukar kosta. Ur den synpunkten kan ej konsumentintresset tala om en obefogad fördyring.

Av alla dessa skäl sammanlagda finner jag det sålunda begripligt, att en hel del av jordbrukets representanter, som eljest ej brukar räkna med tullar som ett eftersträfvansvärt medel för ställningens förbättrande, i detta fall vilja försöka sig på saken för att visa, att de äro med om varje åtgärd som kan uppåttänkas för att förbättra jordbrukets ställning.

Men förutsättningen för att man gör något i överensstämmelse med hela denna argumentation måste väl vara, såvitt jag förstår, att man hyser den övertygelsen, att denna tull medför en förbättring, en prisstegring, och att åtgärden

ej endast blir ett slag i luften, som i sig innebär vissa risker utan att medföra några fördelar.

Nu är det, som vi alla känna, en regel, vars riktighet icke i allmänhet kan bestridas, nämligen att när ett land har övermått av en vara, så att det måste söka exportera densamma, exportpriset bestämmer prissättningen. Jag tror, att i det nu föreliggande fallet blir detta händelsen för hela Syd- och Mellan-sverige, varifrån vår äggexport egentligen äger rum. Jag kan ej heller se, att något annat skulle inträffa på sådana håll, där man har lokala avsättnings-centra, i vilka priset ligger högre än exportpriset. Vad som återstår, där man kan tänka sig en prisförhöjning, såsom en följd av tullen, äro de delar av landet, där på grund av trafiksvårigheter man ej kan deltaga i exporten och ej heller kan tillgodogöra sig konsumtionen på lokala konsumtionsområden med högre priser. Men för dessa producentgrupper, som man här skulle gynna, gäller, att de svenska äggen hemma hos dem stå i högre pris än de till sådana områden överförda utländska äggen. Man har på sista tiden gjort undersökningar därom och kommit underfund med, att på sådana områden nästan undantagslöst de svenska äggen betinga ett högre pris än från andra länder dit importerade ägg.

Under sådana förhållanden kommer jag fram till, att man här är i färd med att vidtaga en åtgärd blott för att något skall göras, för att man skall tillfredsställa det allmänna önskemålet, att varje möjlighet att hjälpa jordbruket skall tillgripas, men därvid råkar göra något, som icke åstadkommer någon förbättring i läget, medan det däremot i sig innesluter vissa förlustrisker. Jag måste då säga nej, ehuru jag står på den ståndpunkten, att när det finnes möjlighet att höja jordbrukets ställning utan att i högre grad skada något annat rimligt intresse, är jag med. Det kan här anföras vissa skäl för ett ingripande men de vila samtliga på en förutsättning, som enligt min mening ej finnes, nämligen att denna tullförhöjning skulle medföra en prisförbättring i det stora hela. Jag betraktar utskottets hemställan i stället som en eftergift för det över hela världen framträdande men ej dess mindre beklagliga fenomenet, att man under ett rent psykologiskt tryck mellan olika länder reser handelspolitiska barriärer, som på olika områden försvåra samtligas läge och komma att försena den återhämtning härutinnan som så väl behöves, i varje fall inom hela Europa.

Det är som en sådan missriktad åtgärd jag betraktar det förslag som föreligger och det blir sådan verkan åtgärden enligt min tro kommer att få. Då så är fallet, finner jag mig böra rösta för avslag på utskottets hemställan.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag skall ej bli långvarig.

Hans excellens statsministern har redan påpekat det orimliga i det resonemang, som förts av herr Olsson i Ramsta. Jag behöver således ej gå in på den sidan av saken. Jag begärde ordet för att säga en sak till herr Forssell. Han anförde, att statsmakterna uppträtt mycket liberalt gent emot de arbetslösa, så att de i varje fall icke hade någon anledning att klaga. Det föranleder mig att ställa den frågan till herr Forssell: Anser herr Forssell, att statsmakternas hjälp till de arbetslösa varit så utomordentligt liberal, när av 9,900 arbetslösa i Norrbottens län 4,622 icke ha erhållit någon hjälp alls, och när nödhjälpen för deras vidkommande, som verkligen erhållit någonting, ligger så långt i underkant, att de sannerligen få vända på slanten både en och två gånger, innan de släppa den ifrån sig?

Gent emot herr Lindman skall jag be att få säga, att jag naturligtvis har sympatier för en norrbottnisk fjäderfäavel, liksom jag överhuvud taget har intresse för Norrbottens näringsliv. Men när jag är övertygad om att i varje

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

fall denna åtgärd ej kommer att innebära någon solid grundval för en fjäderfäavel i Norrbotten, anser jag ej, att jag bör vara med om den. Dessutom vill jag påpeka, att handeln med Finland har pågått genom århundraden och, såvitt jag förstår, icke medfört några skadliga verkningar för vårt land eller för Norrbottens län. Däremot skulle jag vilja påstå, att restriktioner, i den mån de kommit till uttryck från någondera sidan, ha haft skadlig verkan.

Nu är det så, att det säljes minst lika mycket danska ägg i Norrbotten som finska. Åtminstone har det varit fallet till sistlidna höst. Vidare är det så, att Kalixbygden, som jag har starkt intresse för, säljer plank och bräder till Danmark, och jag tycker ej, att denna åtgärd, som utskottet föreslår, är en åtgärd i Oslokonventionens anda. Och jag tycker ej att vi skola ge danskarna den smocka, som ligger inlindad i utskottets betänkande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Västberg**: Herr talman! Jag begärde ordet, när herr Forssell uttryckte bekymmer för hönsen som promenerade uppe vid finska gränsen. Det inbjuder till att lämna ett par sifferuppgifter, som jag tror kunna reducera hans bekymmer till dess rätta proportioner. Om man tar jordbruksutredningens siffror angående äggproduktionens värde, i ton räknat, var det i Götaland 1,400 och i Norrland 1,700 kronor; och om man vidare erfar, att frakten på ägg från Malmö till Boden för mindre partier på mellan 20 och 2,500 kg är 15.20 kr per 100 kg eller 152 kronor per ton och för större partier mellan 2,500 och 5,000 kg 10.67 kr per 100 kg eller 106 kronor 70 öre per ton, är det alldeles påtagligt, att det existerar en mycket stor marginal för konkurrensen söderifrån till Norrland och säkerligen ej minst på Norrbotten. Den sydsvenska konkurrensen är onekligen en lika stor fara för den norrländska fjäderfäskötseln som konkurrensen från de finska producenterna. Och hur många höns vill herr Forssell skydda? Statistiken visar, att av antalet höns år 1927 — det sista året, för vilket uppgift finnes i Statistisk Årsbok — för hela riket uppgående till 6,852,176, kommo på Norrbotten endast 13,888 stycken. Det förefaller mig, som om det enda skäl, vilket herr Forssell anförde till stöd för utskottets förslag, och varför han ansåg, att man skulle taga de risker, som äro förenade med bifall till äggtullen, är ett ganska svagt skäl. Jag tror, att man kan säga, att det är mycket kackel och litet ägg.

Herr **Lilliecreutz**: Herr talman! Jag hade ej tänkt uppträda i denna debatt. Jag har under senaste tiden fått en stark känsla av att man från alla håll inom kammaren är beredd att under det synnerligen förtvivlade läge, i vilket jordbruket befinner sig, i handling försöka hjälpa jordbrukarna så långt möjligt är. Jag finner till min ledsnad, att man därvidlag på vissa håll icke kan frångå sina tidigare teoretiska utgångspunkter utan fortfarande vill vidhålla dem, utan att tänka på att här på sista tiden inträffat något, som borde nödvändiggöra, att man bortser från teoretiska principer.

Jag uppkallades speciellt av herr Werner. Han sade, att om det nu skulle lyckas oss att hejda den finska dumpingen, skulle det innebära en fara för vår äggexport, därför att då skulle, ansåg han, finnarna nödgas flytta över sitt exportöverskott på våra tidigare exportmarknader, England och Tyskland. Ja, herr Werner, jag undrar, om den åtgärd som föreslås verkligen kommer att i någon avsevärd grad ha en sådan effekt. Jag hör, att det är någon, som bakom mig nu säger, att det är så, men jag vill påpeka, mina herrar, att be-

träffande exporten på England och Tyskland ligga vi dock något gynnsammare till, så att vi kunna med rätt stort lugn möta konkurrensen från Finland.

Sedermera sade herr Werner också, att det skulle vara farligt att irritera danskarna. Man har ömmat mycket för Danmark även från andra håll än herr Werner. Ja, mina herrar, tro herrarna, att det inverkar så förfärligt mycket på Danmark. Tro ni, att man i Danmark kommer att bli mildare stämd, om kammaren bidrager till att avslå den här tullen? Jag tror det verkligen icke. Jag tror, att Danmark kommer att fortsätta med sin taktik precis på samma sätt, som hittills skett, oavsett vad vi här göra. Om vi nu biträda utskottsförslaget, försvåra vi dock en fortsättning av den hittills förda taktiken.

Det sista yttrandet av herr Werner var, att detta skulle utgöra ett slag mot våra egna producenter. Ja, jag vet icke, varifrån herr Werner hämtat denna sin uppfattning, men den, som läser våra facktidsskrifter i Fjäderfäskötsel, där våra producenter uttala sig, den måste, mina herrar, få en helt annan uppfattning, om producenternas inställning till denna fråga. Därifrån hör man ett nära nog enstämmigt rop på: skydda oss mot den fruktansvärda dumping, vi äro utsatta för, och hjälp oss fram till priser, som någorlunda täcka produktionskostnaderna! Kan man då verkligen på allvar göra gällande, att detta skulle vara som ett slag i ansiktet på producenterna?

Sedan var det, som jag tror, herr Olsson i Ramsta, som framhöll, att äggproducenterna tillhöra de mindre jordbrukarna. Jag skall be att till alla delar understryka detta. Vi ha enligt beräkningar, som gjorts på sista tiden, ungefär 400,000 äggproducenter i vårt land. En del av dem utgöres av jordbrukare, men den övervägande största delen utgöres av lägenhetsägare och industriarbetare och annat mindre bemedlat folk. För dessa är, mina herrar, denna äggproduktion — sådan situationen nu utvecklats sig — ingen binäring, utan den utgör en mycket avsevärd del av den inkomst, som de skola leva på.

Man har också här med rätta framhållit, att detta skulle kunna räknas såsom en åtgärd, som skulle kunna bidra till arbetslöshetens hindrande. Jag har haft nöjet att under några år arbeta på fjäderfäskötselns område, och jag kan betyga, mina herrar, att i en mycket stor utsträckning gäller det folk, som trängts undan från industrien och icke få hjälp där utan lagt sig på fjäderfäodling. Jag tror därför, att man även i denna fråga kan göra gällande, att det stöd, som här avses lämnat åt fjäderfäskötseln om också indirekt, blir stöd till arbetslöshetens lindrande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet i den föreliggande frågan, då jag tyckte, att det var nog talare ändå, men jag ansåg mig dock böra begära ordet i anledning av hans excellens herr statsministerns i många hänseenden synnerligen märkliga anförande.

Herr statsministern gick särskilt ut ifrån, att införandet av denna tull skulle innebära, att man satte en damm gentemot den fria samfärdseln och handelsutbytet nationerna emellan. Ja, det är alldeles riktigt. Varje åtgärd, som ett land vidtager för att skydda sig självt, måste ju innebära en sådan damm. När hans excellens icke tycktes vilja gilla detta, så måste jag fråga mig, hur vi kunde vara överens om 1930 års beslut om inmalningstvånget. Det var ju också en damm gentemot affärerna mellan nationerna. Jag skall i detta sammanhang icke tala om minimipriserna och allt detta.

Hans excellens kom sedan in på det kapitlet, om denna åtgärd kunde medföra någon nytta för provinserna i Sydsverige och om den kunde göra någon nytta uppe i Norrbotten. För mig spelar det emellertid ingen roll, oaktat jag hör hemma i Sydsverige, om detta skulle vara en åtgärd, som gagnar Nord- sverige. Anser jag åtgärden i och för sig förnuftig, så går jag in för den ändå.

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

Denna taktik, att spela ut den ena provinsen i landet mot den andra, trodde jag verkligen var bortlagd helt enkelt. Vår olyckliga ställning i dag bör ju mer än annars mana oss till att gå tillsammans som ett folk i alla provinser. Det kan sannerligen behövas. Den ena provinsen bör icke driva sin speciella politik gentemot den andra.

Naturligtvis inser jag mer än väl, att det spelar icke någon roll för äggpriset i Skåne, att det importeras finska ägg till Norrbotten. Vi ha emellertid hört den uppmaningen från regeringsmedlemmars sida, att vi skola köpa svenskt. Nu vet ju var och en, att även om 95 bland 100 följa denna uppmaning, så hjälper det icke, om de återstående 5 handla efter regeln: vad betjäna-plån boken bäst? Det är det hela. Så är det, och så blir det. Detta gör, att det för mig framstår som oundgängligen nödvändigt, att skall man verkligen förmå folk att köpa svenskt, så skall det litet tvång till. Eljest går det inte. Har man en demonstrationsvecka, så hjälper kanske det där vackra prattet den veckan och kanske också veckan efter, men sedan försvinner det så utomordentligt fort. Denna reklam betyder ingenting i längden.

I början av riksdagen fingo vi från regeringen förslag om höjning av tullar på lyxvaror och umbärliga varor, och vi följde ju snällt med. Det var ett par saker, som jag tyckte skulle ha varit på annat sätt, men jag förklarade, att jag lät mina invändningar falla, eftersom det ju i alla fall var nödvändigt att göra något, och jag gick därför med på förslaget i dess helhet sådant det förelåg. Jag vill emellertid fråga, om vi icke också kunna undvara äggimporten. Jag kan icke finna annat än att det är fallet. Jag har hört från så många, som ha drivit hönsskötsel, icke precis som jättenäring, utan jag har hört från den stora allmänheten, att det är ingen idé att hålla på med det längre, utan att det är bättre att slakta hönsen och slå bort dem, ty det är rena ekonomiska undergången att hålla på med äggproduktion. Det råder alltså icke någon brist på varan, utan den finns i Sverige. Det finns tillräckligt och kan produceras dubbelt så mycket hönsägg för konsumtionen inom landet, som nu går åt. Jag kan därför icke få i mitt huvud annat än att importen är umbärlig.

Man har ju också talat om handelsbalansen. Även om denna tull icke skulle göra mera nytta än lätta litet på handelsbalansen, så vore ju något vunnet. Jag begriper därför sannerligen icke, varför motståndet skall vara så hårt. Man säger bara, att här får icke göras något, ty det blir ändå inget resultat av det. Men handelsbalansen är väl beroende av de olika delar, varav importen består. Ingen del av densamma är ensam övervägande, utan de många, oändligt många delarna skola tillsammans avgöra, om handelsbalansen slår illa eller bra ut. Det lär ingen kunna komma ifrån. Även på denna punkt tycker jag motståndet står i motsättning till vad man tidigare har deklarerat, eftersom man icke kan påvisa, att denna import på något sätt är nödvändig eller behöblig för oss. Det är den icke. Det kan man icke bevisa, att den är.

Trots allt det där vackra talet om att man icke skall lägga hinder i vägen för den fria samfärdseln, så har man i alla fall nödgats göra det. Jag skulle synnerligen mycket misstaga mig, om vi icke skulle bli nödsakade att göra det även i fortsättningen, trots som sagt hur vackra ord man deklamerar om att vi icke skola göra det. Vi äro helt enkelt en för liten nation för att kunna kommandera, hur de ekonomiska handlingarna mellan folken skola gå till. Vi få nog lov att hålla oss en smula i efterhand. Det var ju en svensk man, som försökte gripa in i de ekonomiska världshändelserna. Det gick, som det gick. Det är sorgligt. Den, som inbillar sig, att Sverige speciellt kan gå sin egen väg, kommer helt säkert lika mycket ekonomiskt till korta, som han kom. Den kamp, som föres här i dag, är också ett led i denna åskådning, och det är det, som har gjort, att jag har begärt ordet.

För mig finnes, herr talman, icke minsta tvekan om att vi göra klokt uti att följa utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Ang. tull å ägg m. m.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag trodde verkligen icke, att herr Olsson i Kullenbergstorp skulle bedöma det ekonomiska problemet på det sätt, som framgick av hans sista anförande. Han frågade mig vad det var vi gjorde år 1928, då vi beslutade om det s. k. inmalningstvånget, om det icke var en sak av precis samma art som denna. Nej, det är visst icke en sak av samma art som denna. Det vi då åstadkommo var en åtgärd, varigenom vi, tillhörande ett land, som hade stor import av viss vara, i detta fall spannmål, och där vår egen produktion icke utnyttjades, åstadkommo en användning i första hand av den svenska varan. Utvecklingen hade nämligen drivit det därhän, att den svenska varan fick i stor utsträckning ligga obegagnad, medan vi i stället importerade och använde den utländska. Vi vidtogo då en åtgärd, varigenom vi tillförsäkrade de svenska producenterna i första hand avsättning av sin spannmål och ordnade dessutom importen så, att en klar garanti därför skulle föreligga.

Vad som nu föreligger är, att i detta fall gäller det en vara, av vilken vi producera *mera* än vi behöva; och frågan är nu, huruvida olägenhet uppstår, därest vi i viss utsträckning från ett annat land få samma vara till ett billigare pris — jag förutsätter, att det verkligen är dumpingen, som utskottet åberopar — samtidigt som vi sälja en så mycket större myckenhet av den egna varan till ett annat land till högre pris. Det är en helt annan ekonomisk företeelse, som det här är fråga om. Och ingen kan väl ändå inbilla sig, att vi själva äta mera ägg, om vi importera mindre utifrån och sälja en så mycket mindre del till utlandet, än vad vi skulle göra, om vi bibehålla importen men sälja en motsvarande större kvantitet till utlandet. Om jag under ett år får in 1,000 ton och betalar för detta, låt oss säga, 1,000 kronor per ton och samtidigt exporterar 2,000 ton om året för, låt oss säga, 1,200 kronor per ton, eller om jag icke har någon import och endast exporterar 1,000 ton, så innebär detta för den svenska handelsbalansen liksom också för användningen av den svenska varan inom landet ingen som helst skillnad, men ger mig 200 kr. i handelsvinst.

Herr Olsson sade, att importen är umbärlig. Ja visst, men om vi konsumera våra svenska ägg och alltså icke exportera dem, i stället för att sälja en del av de svenska äggen till högre pris — jag förutsätter, att detta är riktigt — och för ett lägre pris importera en mindre del, som motsvarar ökningen av den sålunda exporterade varan, då är detta icke heller, herr Olsson, likställt med en tull, som dels avser att vara finanstull och dels avser att utestänga en vara, som vi icke behöva och som vi icke få annat än till det pris, som, efter det leverantören fått sitt, staten finner sig böra pålägga varan för att motverka användningen inom landet av densamma, d. v. s. med lyxvarubeskattning. Att sålunda jämställa denna fråga med den tullproposition, som regeringen framlade av finansiella hänsyn liksom också för att i viss utsträckning utestänga lyxvaror, att likställa, säger jag, detta med det nu föreliggande fallet, visar — måste jag säga — att man icke förstår eller, säkerligen riktigare, icke vill förstå det ekonomiska problem, som här föreligger, eller de ekonomiska åtgärder, som vi tidigare ha vidtagit. Ty dessa fall äro icke med varandra jämförliga.

Här måste jag fästa uppmärksamheten på en annan företeelse, som framhållits i dag och som kan ha sin betydelse i fortsättningen. Här ha ibland varit uppe planer på att också vi skulle tillgripa exportpremier för att främja avsättningen av våra varor på den utländska marknaden. En från många håll utgående och särskilt i den allmänna diskussionen dominerande del av

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

klandret mot den nuvarande regeringen har varit, att den icke velat för vår del vidtaga dylika åtgärder, som man menar skulle varit till jordbrukets fromma. Vad sker nu? Jo, här sker det klaraste och bestämdaste fördomande av att ett annat folk mot oss använder just detta sätt. Herr Andersson i Storegården uttalade, att förfarandet i Finland med exportpremier var »illojalt», och han förklarade vidare, att det var »ett sätt att skapa oreda i förhållandet länderna emellan», samt tillade, att i ett dylikt fall måste det svaras från vårt land på det sätt, som utskottet förordar. Såvitt jag förstår, innebär ett godkännande av utskottets hemställan med en dylik motivering en klar förkastelse om över denna del av programmet för att åstadkomma förbättrade förhållanden för jordbruket och ett starkare och klarare ogillande därav, än som någonsin tidigare kommit till uttryck i Sveriges riksdag.

Jag påpekade, herr Olsson i Kullenbergstorp, att även då det gällde delar av vårt land, där eventuellt den finska importen skulle kunna påverka priset, förhåller det sig dock just så, att försäljningspriserna på de svenska äggen även där äro högre än priserna på de importerade. Och detta helt naturligt därför att de äro närmare till hands och icke äro underkastade transporter och, med ett ord, äro ur olika synpunkter *bättre*; prisläget behöver sålunda icke ens där vara något hinder för framväxandet av en utav oss alla önskad svensk produktion av ägg. Sålunda, herr talman, icke ens i detta fall inser jag att skadan verkligen är av den art, att man därför skulle tillstyrka förslaget. Jag kan icke erkänna, att min hållning skulle innebära att man på något sätt, såsom herr Olsson vill göra gällande, söker ställa upp den ena landsdelen mot den andra. Ty om den svenska varan värderas högre, bör den även gentemot den import, som i sistnämnda fall förekommer, ha möjlighet att hävda sin ställning.

För övrigt vill jag fråga: Är det någon, som tror, att om Finland hittills kan exportera och ge 43 öre per kilo för den hit importerade varan, den nu ifrågasatta tullen skulle upphäva och omöjliggöra en sådan import? Såvitt jag förstår, kan man om den föreslagna åtgärden icke försäkra, att den kommer att ha en sådan verkan. Jag vill därför säga, att när man åberopar skäl, som förelegat i andra fall, när det gällt vidtagande av effektiva åtgärder för gagnande av de svenska jordbruken, även för denna åtgärd, vilken, såvitt jag förstår, icke kan medföra någon prisförbättring utan endast medföra, såsom jag sagt, risker i olika riktningar — jag skall icke närmare gå in på dessa risker — så förefaller det mig, att det finns tillräckliga skäl för mig att ställa mig på den ståndpunkt, som jag här intagit, utan att därmed komma i konflikt med strävandena att på ett verksamt sätt hjälpa det svenska jordbruket, när och var det kan ske på sunda och riktiga grunder.

Herr Carlström: Herr förste vice talman! För ett par veckor sedan var jag jämte representanter ur olika politiska partier tillsammans på ett diskussionsmöte — kan man kalla det — nere i Östergötland. Där var alltså en högerman, en bondeförbundare, en frisinnad och en socialdemokrat som talare. Därvid kommo alla överens om, åtminstone på den borgerliga sidan, att man icke kunde göra så synnerligen mycket för att hjälpa det svenska jordbruket i den kris, som vi nu är inne i. Ämnet för denna diskussion var nämligen frågan, huru man skulle kunna på politisk väg lindra den nu rådande jordbrukskrisen. Den, som mest gick i elden för att hjälpa det svenska jordbruket, var en socialdemokrat. Han är riksdagsman här i kammaren, och han tog en timme för att utlägga sitt program om att det skulle vara så bra att ge jordbrukarna *understöd*. Vi andra hade snuddat en liten smula vid detta problem och sagt, att det kan vara möjligt, att man får lov att tillgripa en sådan åt-

gård också, men dock endast i sista hand, när allt hopp är ute. Vi vilja givetvis hellre, att de svenska jordbrukarna skola kunna reda sig och slippa få understöd i denna form som en nådegåva. Jag vill ha sagt, att vid det möte, som hölls, fick man en stark känsla av att övertron på hjälpmedel är på retur och alltså även övertron på att tullar skulle hjälpa. Men man kan också säga — åtminstone lät man framskynta det — att övertron på frihandelsprinciperna också är på retur. I en tid som denna, då hela världen hotar att rasa samman och då särskilt jordbrukarna i alla länder kämpa för livet för att skydda sig mot varandra, är talet om »fri handel» ungefär som när en lavin ryker in över en och man försöker dölja sig bakom buskarna och säger: Jag bryr mig icke om lavinen, jag kryper i lä. Men det går icke, vi ryckas med allesamman. I det läge, som nu jordbruket befinner sig i, kan jag såsom varande jordbrukare, oaktat jag aldrig gått in för klasspolitik, icke gå omkring och säga, att nu gör jag ingenting utan att jag får absolut underskrift på att det hjälper. Jag har sagt, att jag vill visa en god vilja, även om jag icke kan absolut svära på att åtgärderna hjälpa.

Det var några av oss som här om dagen röstade för en »liten tull», och det har förekommit glimtar i pressen om denna omsvängning, och det har sagts, att det var tacknämligt, och man glädde sig särskilt därför att det skulle komma att ha betydelse för frågan om hjälpen åt jordbruket. Och man syftade måhända på den »stora hjälpen», men nu menar jag, att man får försöka att ta de små stegen, även om man icke är så övertygad om att det kan bli stor hjälp.

Nu måste jag bekänna, att det är svårt att i en tid som denna, då så många bli arbetslösa, då allt flera och flera bli arbetslösa, nödgas gå in för åtgärder, som kanhända leda till ett fördyrande av livsmedlen här i landet. Men då herr Lövgren var inne på den historien och talade om arbetslösheten, så vill jag säga, att jag ser detta problem så, att det svenska jordbruket är ett av de största arbetstillfällena i Sveriges land; och nu är det fråga, om detta arbetstillfälle mer och mer skall trängas tillbaka, så att allt flera och flera få gå ifrån även detta arbetstillfälle ut i arbetslöshetens öken. Ty dit går det, mina herrar, om vi nu skola fortsätta på de vägar, vi nu äro inne på, därom är icke tu tal. Jag menar därför, att man får försöka rädda detta arbetstillfälle och åtminstone icke skapa flera arbetslösa, i den mån det är möjligt. Det är detta som gör — då jag tagit ställning till detta problem i skilda fall — att jag måste bortse från principerna, om jag tror, att man kan åstadkomma någon hjälp.

Sedan vill jag säga, att om det vore så — som jag har sagt förut här i kammararen — att det funnes frihandlare i detta land på *alla områden*, skulle jag icke ett ögonblick kräva några åtgärder för att skydda oss. Men huru ter det sig på vissa andra områden, då det gäller att skydda sig från intrång av andra på ett arbetsområde, där man anser sig hava ensamrätt? Det är en protektionism, som har helt andra och vådligare former. Jag menar således, att vi icke skola blanda in arbetslöshetsproblemet alltför mycket, då det gäller dessa saker. Ty visserligen är det sant, att det är obehagligt, att då vi kommit dithän, att arbetslösheten växer dag för dag, vi samtidigt nödgas för att hindra ännu mera arbetslöshet i jordbruket se till att de människor, som syselsättas vid detta åtminstone få en något så när rimlig »nödhjälpsarbetslön». Men hellre detta än ingen lön alls, därom kunna vi väl vara ense. Jag har talat vid åtskilliga om dessa saker och även med personer, som stå betydligt till vänster om mig, och man säger alltid: Ja, i fall det hjälper, skola vi icke hesitera att gå in för dessa åtgärder, men vi vilja ha en borgen för att de skola hjälpa.

För några år sedan, då det var fråga om att de svenska bönderna skulle

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

hjälpas i den situationen, då brödsädesfrågan var uppe, rekommenderades det ifrån alla håll, där man icke ville ge hjälp åt brödsädesspannmålsodlarna: Gör som i Danmark, producera mer animaliska produkter, ty det bär sig bättre. Herr Engberg var ganska mycket inne på den saken. Nu får man skicka ut polis i Danmark för att hindra bönderna från att göra revolution! Alltså rekommenderade man här ifrån visst håll med frankt humör, att här ha ni något, som *kan* hjälpa. Men nu ett par år efteråt visar erfarenheten, att det var rena galenskapen att anvisa sådana vägar. Har man lust och vill man hjälpa, skall man icke på förhand begära svart på vitt på att hjälpen verkar, utan man får i den goda viljans tecken försöka göra något med hopp om att det kan bringa hjälp.

Vad nu gäller den föreliggande frågan, om man skall få mera betalt för äggen genom denna tull, har det från skilda håll uttalats, att man får nog icke mera betalt. Man har ofta hört här i kammaren talas om och även ute i landet, att jordbrukarna borde organisera sig. De ha ju möjlighet, säger man, att sluta sig tillsammans och »klå» konsumenterna. Ty det gör man ju på andra håll. Och det tycks vara en fullt legitim åtgärd, att man organiserar sig, ty då är en uppskörtning av priserna i och med detsamma helgad. Om vi lyckades slå in på denna helgade väg, som alltså icke är förkastlig, möter man dock till syvende och sist konkurrensen ifrån utlandet, men det skulle ju kunna hända, att man med en väl samlad organisation och med skydd mot denna konkurrens skulle kunna ha ett exportpris och ett inlandspris på produkterna.

Då det gäller denna produktion, är det dock så, att man måste ställa sig väl med kvinnorna. Sveriges kvinnor ha i detta fall ett ganska stort intresse. Det är tusentals småbrukarhustrur här i landet som sköta om sina »pullor» bra, för att de skola värpa, och det är av mycket stort intresse för dem att få skapligt betalt för äggen. När det nu talas så mycket om att man skall låta kvinnan ha sin förvärvsrätt i statstjänst bredvid mannen, så tycker jag, att det vore i stil härmed, om man ville göra något för att låta dessa tusentals och åter tusentals småbrukarhustrur få åtminstone någon liten uppmuntran, ifall detta nu leder därhän. Jag tror, att de herrar, som ha gått starkt emot detta förslag, borde ta sig en tur ut i Sveriges bygder och gästa småbrukarhemmen och resonera om frihandelsidéer med innehavarna. Jag tror, att det skulle bli mycket svårt att klargöra för dem dessa handelspolitiska och andra förhållanden. De äro nämligen icke alltid belåtna bara med resonemanger utan vilja någon gång också veta, att man gör något, om man *kan* göra något.

Herr Forssell var också inne på denna historia. Det är ju ett belägg för att tullteorierna icke längre ha samma klang på högerkanten som förr. Han sade, att han var egentligen icke med på detta, men han ämnade ändå rösta för tullen, och han gick längre och sade, att han ville vara med om att staten skulle hjälpa Sveriges jordbrukare att bli av med sina skulder. Det är ju tacknämligt, att herr Forssell vill ta bort skulderna, särskilt för oss, som ha stora skulder, men jag vill säga, att jag ser detta problem litet annorlunda. Jag ser problemet så, herr Forssell, att folk, som *icke* har skulder, bör få betalt för sina produkter, så att de kunna leva och kunna få åtminstone 1 eller 2 procents ränta på sitt i näringen insatta kapital, men icke ens därmed lyckas man för närvarande i detta land.

Nu förstår jag mycket väl, att man i detta fall icke åstadkommer några stora saker vare sig till eller ifrån. Vi kunna icke göra mycket vid denna riksdag. Det blir ett fortsatt lidande för Sveriges bönder en lång tid framåt, till dess den stora *utjämningsvägen* har hunnit röjas, så att de skilda klasserna eller producentgrupperna komma i jämviktsläge. Det är en lång och hård väg, vi nödgas vandra, men kunna vi göra något för att under tiden lindra svårigheterna för dem, som äro sämst ställda, och det menar jag för närvarande är

Sveriges jordbrukare som klass sett, så tror jag vi böra göra det. Jag kommer sålunda i dag att rösta för detta förslag, och jag kommer att handla på samma sätt även framdeles under riksdagen, när det gäller vissa frågor av samma slag, ehuru jag vill säga, att det vore bäst, om man sluppe att göra det.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Werner: Herr talman! Jag uppkallades av herr Lilliecreutz, som ställde några frågor till mig i anledning av vad jag sade i mitt första anförande.

Han frågade mig, hur jag kunde säga, att det vore ett slag mot producenterna, om utskottets förslag bifölles. Ordagrant sade jag icke så, men vad jag i detta avseende menade var, att speciellt vad beträffar utförsel av animalieprodukter är en *jämn* utförsel ett grundvillkor för att exporten skall kunna upprätthållas. Nu äger det rum en viss införsel under en viss tid av året. Då den svenska produktionen under denna tid icke täcker den inhemska förbrukningen, än mindre lämnar något överskott att exportera, kan en tull, som förhindrar import under denna tid, vara ett slag emot exporten och därigenom indirekt även mot producenterna, sett på längre sikt.

Han påstod även, att jag skulle vara rädd för att vi genom denna tull skulle komma att irritera Danmark. Jag vet nu icke, om denna fråga där blivit uppmärksammasad, men jag hade ingen anledning att säga något om den saken. Jag sade endast, att det är ett faktum, att importen från Danmark är 50 procent större än importen från Finland och har ett värde av över en miljon kronor, och jag konstaterade, att det här gällde en av Danmarks största exportgrenar. Jag hoppas emellertid, att om utskottets förslag går igenom, vi icke skola få de konsekvenser i detta fall, som icke alls äro otänkbara.

Herr Olsson i Kullenbergstorp talade om att denna tull skulle vara ett medel att hjälpa upp handelsbalansen. Jag vill då erinra honom om att vår export, som jag tror kommer att lida skada av ett beslut i enlighet med utskottets förslag, har dock de senaste fem åren förbättrat vår handelsbalans, d. v. s. givit ett överskott utöver importen, med ett belopp, som varierat mellan 1.6 och 8 miljoner kronor per år.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till reservationen.

Herr Olsson i Ramsta: Herr talman! I mitt förra anförande använde jag den statistik över import- och exportpriser, som återfinnes på sid. 3, för att därmed vederlägga det ofta hörda påståendet, att det är gynnsamt för Sverige att sälja sina goda svenska ägg till England och importera utländska billigare ägg i stället. Om herrarna se längre upp på samma sida, så finna ni, att under åren 1927—1929, då importpriset verkligen låg avsevärt över exportpriset, hade importen från Finland ännu icke börjat. Ännu år 1929 importerades det sålunda bara 16 ton ägg från Finland. Den statistik, som vi här ha, kan sålunda icke vederlägga påståendet, att det verkligen förekommer dumping från Finland, ty den har kommit senare, har kommit först åren 1930 och 1931. Nu har det blivit en förskjutning, så att nu är verkligen importpriset lägre än exportpriset, men det är icke större skillnad än att det förklaras därav, att den största importen naturligtvis kommer under tider, då äggen äro dyrare här än det medelpris, som vi få för exporten för hela året. Vad jag anförut ur bevillningsutskottets betänkande vederlägger icke alls vårt påstående om dumping.

Det har endast varit detta, som jag har velat få antecknat till protokollet.

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Det föreföll mig, som om den mycket ärade talaren på en av Norrlandsbänkarna för en stund sedan icke utan

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

en viss bitterhet, ja, kanske nästan jalousi, talade om min ömhet för hönsen, som trippa på finska gränsen. Ja, herr talman, jag fick rent av det intrycket, att den ärade talaren yttrade sig med en indignation, som om det å min sida föreläggat en illojal avsikt att bringa förvirring i hans valmanskår. Jag vill säga, att jag vill visst icke fränkänna mig en stor ömhet om hönsen där uppe vid finska gränsen, men jag vill också, att de skola göra skäl och nytta för sig och ge avkastning och vara till ekonomisk fördel för sina ägare. I det fallet tror jag, att det finns mycket stora och stolta traditioner i historien att åberopa. Herr Västberg kanske erinrar sig, att det berättas om en stor fransk konung, att hans livs dröm var, att han vid slutet av sin levnad skulle kunna säga, att i konungariket Frankrike kunde varje bonde ha en höna i sin gryta. Det har alltid betraktats såsom ett verkligt kungaideal, så att jag kan icke alls på minsta vis känna mig chikanerad av herr Västbergs lilla inpass i diskussionen.

Vad själva sakfrågan angår, medger jag villigt och gärna, att herr Västberg framhöll en tänkvärd omständighet. Han sade, att det kan ju tänkas, att det förekommer konkurrens från södra Sverige med äggproducenterna uppe i Norrland. Ja, då vill jag visst erkänna, att man vid granskning av detta tullproblem måste taga hänsyn till, i vad mån kostnaderna för frakten från äggproducenterna i södra Sverige äro större än fraktkostnaderna från närboende finska grannar. Det är ju en sak, som måste undersökas, för att man skall kunna komma till någon klarhet i detta avseende. Jag för min del har icke alls någon skyldighet eller uppgift att här i vått och torrt försvara allt vad utskottet säger. Jag kan endast uttala den livliga förhoppningen, att utskottet har behjärtat detta fraktproblem, så att man verkligen av viss reson kan räkna med att den föreslagna tullen blir ett skydd för befolkningen där uppe i gränsprovinserna.

Vad slutligen herr Carlström angår, så skall jag be att få göra en liten randanmärkning till ett yttrande, som han hade. Herr Carlström sade, att även om ett självägande jordbruk är alldeles skuldfritt, så bör man ändå kunna sätta i fråga skyddsåtgärder, så att vederbörande får bättre förräntning på sin gård. Ja, det är ju ett vittutseende spörsmål, som man då kommer in på. Tänker man sig en självägande jordbrukare, som icke har några amorteringsbekymmer och icke några skuldförräntningsbekymmer, så måste man ändå, om man vill vara objektiv, säga, att en sådan person under nuvarande kris har en marginal, har en tillgång att dra på, som det är många här i landet, som icke ha. Skall en samhällskategori med den ekonomiska soliditeten framställas såsom verkliga i behov av hjälp, var skall det då sluta? Då har ju frågan om understöd fått ett sådant ekonomiskt omfång, att hela nationen kommer att digna under bördan. Det kan icke hjälpas, att den sanningen måste man se i ansiktet, att på dem som i dessa tider stå med tillgångar och äro skuldfria och som sålunda icke ha amorterings- eller skuldförräntningsbekymmer, måste i alla fall ställas det kravet, att de åtminstone försöka rida ut denna storm, ty skola även de gå med i den stora armén av medborgare, som behöva understöd, då blir sannerligen den sista villan värre än den första.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord.

Då hans excellens särskilt gav sig in på problemet om att köpa billigare varor av ett visst slag för att istället sälja dyrare, så vill jag säga, att de betraktelserna anser jag vara ovidkommande åtminstone i förhållande till vad jag yttrade. Vad jag vände mig emot var just den delen av hans excellens' yttrande i det första anförandet, då han sade, att det egentligen var de barriärer, som man reste mellan folken för att hindra varuutbytet, som hindrade oss att komma till ekonomisk hälsa. Jag antecknade det icke precis, men någorlunda så var det.

Det var från den synpunkten, som jag framhöll, att vårt beslut om inmalnings-tvånget var också en barriär gentemot den utländska importen. Det lär icke kunna bestridas, att så var fallet, och alldeles särskilt i samband med de minimipriser, som sedan sattes till. En stor barriär gentemot den stora massan av utländskt vete var det icke, men det var en liten barriär efter råd och lägenhet. En stor barriär blir icke heller 20 öres tull på ägg, det erkänner jag fullkomligt, men det blir i alla fall något litet. Det är emellertid just detta, som jag finner anmärkningsvärt. Jag kan icke förstå, att hans excellens nu står så starkt på den ståndpunkten, att man icke bör bygga upp någon barriär eller göra den större än vi redan ha gentemot utlandet, när jag icke alls hörde honom tala om detta, då det gällde brödsäden. Då ansåg hans excellens, att vi borde kunna använda svensk brödsäd och äta den, när den var bageriduglig.

Så talade hans excellens om exportpremier. Ja, de som här ha motionerat, ha icke alls talat om exportpremier på svenska ägg. Jag vet, att det var kanske icke riktat mot detta utan mot vissa andra saker, som jag framkommit med, hur man skulle jämka ut dessa möjligheter för exportvärdena, då det icke skulle bli exportpremier. Men låt vara, att vi icke tidigare talat om exportpremier på varan. Vad kom då hans excellens till för resultat? Det har tryckts på, att nu är det exportpremier i Finland, som vi känna till. Men vad vill då hans excellens i detta fall? Ja, jag kan icke förstå annat än, att just hans excellens är vän av exportpremier, d. v. s. att Finlands exportpremier skola kunna få verka utan motåtgärder från vår sida. Absolut!

Man kan säga, att då skulle vi taga till med högre tullsatser för att möta detta. Ja, tro herrarna det, då skall jag icke stå hindrande i vägen. Eljest kan jag icke förstå annat än att när man säger, att man icke skall möta det andra landets exportpremiering med motåtgärder, så är man vän av exportpremier, nämligen dem, som utlandet inför gentemot Sverige. Jag vet icke, varför man skall vara större vän av de utländska än av de svenska exportpremierna. Det kan jag icke förstå. Tror man, att om vi införa exportpremier, så får man motdrag — det säger man bestämt ifrån — varför då icke söka göra motdrag mot de utländska exportpremierna? Det förstår jag icke. Överhuvud taget kan jag verkligen stanna inför den synpunkten. Säger man bara nej och nej till allt, både smått och stort, när det gäller reala saker — jag erkänner, att ingen kan bevisa, att vad som här föreslås är absolut hjälpande; det kan ingen; det är omöjligt — säger man nej över hela fältet och talar man själv på samma gång om sitt utomordentliga intresse för en viss näring och att man vill göra allt för denna, då tycker jag, att handlingarna svara icke riktigt mot orden.

Herr Anderson i Storegården: Herr talman! När hans excellens herr statsministern lade upp denna fråga, glömde han bort, att hemmamarknaden är den största marknaden. Det är den prispressande verkan på den svenska marknaden, som man avser att neutralisera på detta område. Det är den prispressande verkan av de finska exportpremierna, som man måste neutralisera.

Hans excellens herr statsministern sade, att jag uttalat mig mycket fördömande om dumpingen. Jag har ansett, att den nuvarande handelspolitiken i världen är orimlig och kommer icke att hålla i längden. Men vi få icke blunda för, att vi äro en del av den värld, som nu existerar, och att vi måste i den nuvarande situationen taga den ståndpunkt, som förhållandena kräva. Men nu är det skillnad på dumping och dumping, Eders excellens. Den dumping, som riktar sig mot en här i landet arbetande näring, är skadlig, därför att den fördärvar möjligheterna för det produktiva livet att existera. Den dumping däremot, som är av samma beskaffenhet som bensindumpingen, av den må vi icke illa, ty tack vare den kunna vi köpa billigare vara. Men om en näring samtidigt lider av detta förfarande, gör man säkert en mycket dålig affär i längden.

Ang. tull å
ägg m. m.
(Forts.)

Men vad har hänt på detta område? Vi hava icke vänt oss mot den lojala importen från Danmark, utan vi hava vänt oss mot den illojala importen från Finland. Vad har hänt med denna import? Den har undan för undan vunnit nya insteg på marknaden och erövrat denna. Om vår äggproduktion skall fortgå i samma utsträckning som tidigare, måste vi hava ersättning på den utländska marknaden. Hur vill Eders excellens skapa denna? Jag tror icke, att det går med den handelspolitik, som hans excellens herr statsministern i detta sammanhang vill föra. Man måste se till att få vidgat utrymme på marknaden.

Herr Forssell framförde en teori, som jag tror är mycket farlig. Han sade, att man bör i dessa tider endast hjälpa de bönder, som äro så skuldsatta, att de hålla på att trilla av pinnen, under det att de skuldfria bönderna kunna leva på sin förmögenhet så länge: d. v. s. de skola först äta upp avkastningen av företaget och sedan företaget självt. Men resultatet av ett sådant läge för näringslivet i landet komme nog att visa sig synnerligen farligt. Det orimliga i den nuvarande situationen är icke, att en eller annan kommer på obestånd, utan det är, att ett lönande näringsliv icke kan drivas. Det kommer säkerligen att medföra oerhörda verkningar under den närmaste framtiden. Vad man vill med sina åtgärder är att göra arbetet och näringslivet lönande, så att det kan föda sin man och icke behöver lita till direkt understöd, och att konsumenterna få betala det pris, som varan nödvändigt betingar.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Jag vill endast mot herr Olsson i Kullenbergstorp erinra om att den »barriär», som vi antogo 1928, var sådan, att intet land protesterat, känt sig förnärmat eller funnit sig föranlåtet att vidtaga motåtgärder. Men den var för svenskt vidkommande effektiv. Den åtgärd, varom nu är fråga, är av beskaffenhet, att man kan befara motåtgärder, utan att man vet, om det beslut, vi komma att fatta, medför någon som helst förbättring i det svenska läget. Det är skillnaden, herr Olsson i Kullenbergstorp.

Till herr Anderson i Storegården vill jag svara, att då han gång på gång förklarade, att den import, som hittills förekommit, skulle vara för den svenska produktionen prisförsämrande och tryckande, vill jag säga, att så är icke fallet, så länge vi hava möjligheter att sälja det överskott, som finnes i landet, till högre pris än importpriset.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag åhörde hans excellens herr statsministerns anförande nu men kanske än mera det, han höll för en stund sedan, med mycket intresse. I första delen av det anförandet räknade hans excellens statsministern upp en del skäl, som enligt hans mening gjorde det mycket naturligt och förklarligt, att lantmännen nu sökte att gripa efter varje möjlighet, som förefanns, för att kunna förbättra sitt läge. Han anförde punkt efter punkt skäl, som talade för att lantmännen skulle kunna hava den uppfattningen. Han sade, att han förstode mycket väl, att inför denna dumping från Finland måste man ställa sig mycket bekymrad, och han tillade, att det sympatiska med detta förslag är, att det träffar både stora och små jordbrukare eller producenter, för så vitt det verkligen skulle kunna giva hjälp. Han sade vidare, att någon skada väl icke heller kunde tillfogas de berättigade konsumentintressena genom en åtgärd, som syftade till en tull av dessa moderata dimensioner på en vara, som stode så lågt i pris. Och så tillade hans excellens herr statsministern slutligen, att han förstode mycket väl alla dessa skäl. Men sedan kom han till den slutsatsen, att det berodde på, om förutsättning finnes för att det hjälper, att det verkligen kan göra någon nytta. Och där var han tveksam. Han menade, att det vore ovisst, huruvida det kunde bliva någon pris-

stegring eller icke. Och han menade, att det skulle vara ett psykologiskt fel, därför att det skulle skapa tullbarriärer mellan de olika länderna.

Herr talman! Nu såg jag, att hans excellens talade icke från sin plats på statsrådsbänken utan från talarstolen, jag förmodar därför, att han vill hava sitt yttrande uppfattat såsom om det komme från riksdagsmannen och icke från statsministern. Jag är sålunda oviss, huruvida detta är ett uttryck för regeringens samfälliga mening eller om det är hans excellens herr statsministerns personliga uppfattning. För mig står det klart, att genom detta yttrande från hans excellens herr statsministern hava vi i alla fall fått den uppfattningen, att han för sin del icke vill vara med om att uti det betryck, vari jordbruket befinner sig, sträcka ut en hand och — även om det gäller en jämförelsevis liten fråga — göra något för landets jordbrukare. Jag instämmer i det uttalande, som nyss gjordes av herr Carlström, vilket aldeles sammanfaller med min egen uppfattning: Låt oss göra detta även med risk, att det icke hjälper något! Det kanske icke gör det. Men vilken skada skulle det medföra? Ja, herr statsministern säger, att det reses barriärer mellan olika länder. Men då, herr förste vice talman, vill jag fråga: Vad reses det icke för barriärer mot oss? Har icke statsministern under dessa sista månader haft att göra med uppresande av barriärer från andra länder mot vårt? Vilka åtgärder har icke Frankrike vidtagit mot importen, i fråga om begränsning av pappersmassexporten och mycket annat? Vilka åtgärder vidtager man icke i England och på andra håll. Vad överväger man i Tyskland? Hur har man icke där höjt smörtullen mot Sverige på ett orimligt och onaturligt sätt, höjt den från 27:50 mark till 50, ja, till 85 mark för vissa kontingenter och ända till 130 eller 135 för icke kontingenterat. Och ännu mera, vad överväger man nu från Tysklands sida mot Sverige, om icke att göra en kontingentering på andra varor. Om jag granskar tulltaxan och de åtgärder, som där blivit vidtagna, så ser jag på post efter post, visserligen icke av samma betydelse som smöret, att åtgärder vidtagits. Men när det är fråga om att vi i vårt land på ett så ytterst litet område skulle ingripa mot ett grannland, som på ett flagrant sätt vidtagit åtgärder mot oss, då konstaterar jag med beklagande, att hans excellens statsministern icke vill vara med.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Jag vill endast säga, att jag icke trott, att vad jag yttrat och klart motiverat skulle föranleda ett så demagogiskt yttrande från herr Lindmans sida, som att jag »icke ville göra något för jordbruket». Jag ber att i detta avseende få hänvisa till regeringens propositioner.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag vill säga hans excellens herr statsministern, att vad vi önska är, att det från regeringen kommer ett verkligt initiativ till att göra någonting för att hjälpa Sveriges jordbrukare beträffande den animala produktionen. Det är så sant, som det är sagt här i dag av en talare, att när det förra gången var tal om spannmålsskydd och åtgärder för att hjälpa spannmålsproduktionen, så hörde man från det ena hållet efter det andra, att jordbrukarna skulle slå sig på den animala produktionen. Men när det visar sig, att detta var ett felaktigt tal, beroende på missuppfattning och missförstånd och att utvecklingen gått i en annan riktning, så att det är den animala produktionen, som nu måste ha hjälp, då vill jag säga, att då vänta vi från den regerings sida, som själv vill betraktas såsom en landsregering, ett initiativ till skydd och hjälp för den animala produktionen.

Jag ber att på det bestämdaste, herr förste vice talman, få tillbakavisa påståendet, att jag gjort ett demagogiskt uttalande. Är det demagogiskt att kon-

Ang. tull å
ågg m. m.
(Forts.)

statera det faktum, att vi uppenbarligen efter detta yttrande från herr statsministerns sida icke ha något att vänta oss i den riktningen, att det skulle bli till skydd för den animala produktionen och till hjälp åt Sveriges jordbrukare? Det är icke demagogi.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Werner, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 102 ja och 88 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 6.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av väckt motion angående ett lagligt reglerande av virkesmätningssammanslagningarnas verksamhet; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående åtgärder, åsyftande att Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen samt Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet må i sina tillverkningar i största möjliga utsträckning gynna inhemsk produktion, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 8.

Vidare upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Herr talmannen meddelade, att förevarande utlåtande komme att föredragas punktvis samt föreslog, att kammaren måtte medgiva, att allenast kantrubrikerna vid de särskilda punkterna finge uppläsas.

Detta förslag bifölls.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19 och 20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22 och 23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 24* angående bidrag till skattetyngda kommuner; och yttrade därvid:

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har på denna punkt tillsammans med några kamrater väckt en motion, i vilken vi göra två alternativa yrkanden. Vi yrka nämligen, antingen att under avvaktande på skatteregleringskommitténs förslag det skall ske en provisorisk skatteutjämning till skydd för mera skattetyngda kommuner eller att, om icke detta yrkande bifalles, riksdagen skall säga ifrån till Kungl. Maj:t, att riksdagen förväntar, att resultatet av den utredning angående skattetyngda kommuner, som pågår, skall framläggas till 1933 års riksdag. Nu hava dessa yrkanden blivit avstyrkta av utskottet, och för min del skall jag här icke framställa något yrkande, därför att det icke tjänar mycket till i sakens nuvarande läge. Men jag skall i alla fall be att få säga några ord i denna fråga.

Jag vill då först erinra därom, att det vid denna riksdag varit icke mindre än fyra motioner, som berört detta ärende, motioner avgivna av medlemmar av olika partier och av representanter för olika delar av landet. Jag tror, att denna omständighet visar, att man ute på landsbygden med mycken stark otålighet avvaktar, att denna fråga om skattereglering för de skattetyngda kommunerna fortast möjligt får sin lösning.

Nu vill jag för min del erkänna, att utskottet, när det gått på avslag av motionerna, använt, vad man kallar, en välvillig motivering, och finge man tro, att en välvillig motivering alltid följdes av en välvillig handling från Kungl. Maj:ts sida, då kanske man icke hade anledning att säga någonting, men beklagligtvis är det så, att en gammal riksdagsman har den erfarenheten, att det ofta skrives välvilliga motiveringar här i riksdagen, men att resultatet av dessa välvilliga motiveringar icke blir det, som uttryckts i den välvilliga motiveringen. För min del vill jag säga, att jag naturligtvis i alla

*Ang.
bidrag till
skattetyngda
kommuner.*

Ang.
bidrag till
skattetyngda
kommuner.
(Forts.)

fall tar fasta på detta, att utskottet sagt, att utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t skall söka tillgodose de skattetyngda kommunerna genom att tilldela dem så stora anslag som möjligt och på så sätt åstadkomma så stor hjälp som möjligt. Det är tacknämligt, att utskottet gör ett sådant uttalande, och jag skulle vilja säga, att jag också är tacksam för att utskottet sagt, att utskottet förväntar, att denna angelägenhet *snarast möjligt* skall framläggas för riksdagen. För min del tycker jag dock, att det varit ganska rimligt, om utskottet utbytt detta uttryck »snarast möjligt» mot att utskottet uttalat en förväntan och en förhoppning, att denna fråga lägges fram *till 1933 års riksdag*.

Jag har den tron och den uppfattningen, med hänsyn till vad jag hört om arbetet inom denna skatteutjämningsberedning, att det kanske finns möjlighet för Kungl. Maj:t att för 1933 års riksdag framlägga förslag i denna fråga. Jag tror detta, i första hand därför, att jag vill tro det, och jag vet ju, att bakom denna förväntan, att det skall komma fram ett förslag i denna fråga vid 1933 års riksdag, står en mycket stark opinion särskilt bland de kommuner, som drabbats av industriens sammanstörtande. Det råder för närvarande sådana förhållanden inom ett flertal kommuner — det har påpekats vid upprepade tillfällen här i kammaren — att man därför borde kunna förvänta, att Kungl. Maj:t sätter in all sin kraft för att forcera detta arbete, så att det kommer fram ett förslag till nästa års riksdag. Ty det har uppstått sådana förhållanden i en del kommuner, att, som man läst t. ex. i dagens tidningar, i en kommun, det är visst i Västernorrland, man måst belåna skattemedel för att skaffa sig inkomster att därmed täcka de löpande utgifterna. I en hel del kommuner är förhållandena likadana och kanske ännu värre.

Jag vill alltså säga, att jag helst sett, att utskottet gjort det uttalandet, att utskottet förväntar, att förslag i denna fråga lägges fram till 1933 års riksdag. Nu har utskottet icke gjort ett sådant uttalande utan begärt, att man skall lägga fram denna sak så fort som möjligt, och under sådana förhållanden har jag naturligtvis ingen möjlighet att här med utsikt till framgång föra fram detta krav — att saken skall läggas fram för 1933 års riksdag — på annat sätt än att jag passar på att rikta en maning till vederbörande statsråd att om möjligt forcera fram denna fråga till nästa års riksdag. Jag är övertygad om att bakom denna maning står den stora mängden av de skattetyngda kommunerna här i landet. De anse, att när denna fråga sedan många år tillbaka varit föremål för bearbetning och beredning, kan det vara på tiden, att den blir slutligt löst.

Jag skall alltså inskränka mig till det anförda och icke göra något yrkande.

Häruti instämde herr *Osberg*.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag har deltagit i utskottets behandling av denna fråga, och jag är också motionär. Jag får förklara, att den välvilliga motivering, som kom från den avdelning, som behandlat denna fråga, föranledde mig, då ingen direkt ville gå på motionen, att icke göra något uttalande och därmed giva anledning till någon vidare diskussion. Har jag begått en försummelse därutinnan, att jag icke kommit med någon reservation på denna punkt, så ber jag om ursäkt. Jag ansåg emellertid, att den motivering, som här presteras, innehåller precis vad vi önska och jag för min del önskar, och jag anser, att man också får lita på denna utskottets motivering. Jag kan instämma med herr Hage, att det är nödvändigt att något göres fortast möjligt. Det äro vi på det klara med litet var. Men vi få väl hoppas, att den regering, som är, eller den, som kommer, tager upp frågan till allvarlig prövning.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Såsom representant för Blekinge, där det de sista åren rått mycket svåra ekonomiska förhållanden och där man har ett skattetryck, som på vissa håll spränger sönder kommunernas ekonomi, vill jag för min del, herr talman, instämma i den vädjan, som de två sista talarna i detta ärende framfört.

*Ang.
bidrag till
skattetyngda
kommuner.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 25—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36 och 37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Föredrogos vart efter annan statsutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för Grips-
holms slotts räkning av visst markområde;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en
sjukhuspaviljong vid garnisonssjukhuset i Boden m. m.;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en
institution för jämförande embryologi vid universitetet i Lund; och

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av me-
del för utförande av vissa restaureringsarbeten å Venngarns slott.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlå-
tande, nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avtal
med Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Gränges-
berg—Oxelösund jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 8 mars 1932 avlåten, till statsutskottet hänvisad pro-
position, nr 173, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt
utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit
riksdagen,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara—Kiiru-
navaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa
avtal i enlighet med ett vid propositionen fogat förslag;

dels ock bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande
departementschefen därjämte hemställt.

Förutom om bemyndigande för Kungl. Maj:t att å statens vägnar träffa
ovannämnda avtal, hade departementschefen hemställt, såvitt nu vore i fråga,
att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bland utgifter för kapitalökning un-
der rubriken »Fonden för statens aktier» till teckning av aktier i Luossavaara
—Kiirunavaara Aktiebolag för budgetåret 1932/1933 anvisa ett reservations-
anslag, att utgå av lånemedel, av 30,000,000 kronor.

*Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.*

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 343, av herr *Asplund m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 493, av herr *Hage m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med hänsyn till bestämmelserna i avtalets 2 och 3 §§, hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån vederbörande gruvsamhällen, kommuner och landsting, till vilka LKAB hade att erlägga skatt för inkomst av bolagets gruvrörelse, kunde erhålla ersättning för genom dessa särskilda bestämmelser om royalty m. m. minskade skatteintäkter av hela den under sådana former till LKAB:s aktieägare utbetalda *verkliga* vinst, som skulle vara beskattningsbar i vederbörande kommuner, därest den utginge under samma former som vanlig utdelning;

dels ock två motioner, den ena inom första kammaren, nr 344, av herrar *Asplund* och *Sandström*, och den andra inom andra kammaren, nr 492, av herr *Hage m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte med bifall till och i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition hos Kungl. Maj:t anhålla, att i samband med detta avtal måtte träffas överenskommelse med nämnda bolag, att bland arbeten, vilka bolaget utöver vad som motsvarade malmexporten från Narvik och Svartön förbundit sig att utföra för en kostnadssumma av minst sex miljoner kronor till motarbetande av ökad arbetslöshet bland bolagets arbetare i Kiruna, Malmberget och å Svartön, måtte komma till utförande brytning och, i fall av behov, anrikning samt uppläggande för statens räkning, exempelvis i Luleå hamn, av lämpliga kvantiteter fosforren järnmalm och slig, eventuellt även apatit, att, i enlighet med bestämmelserna i 1927 års malmavtal § 17 eller på andra grunder, tillhandahållas svenska förädlingsföretag, som därtill anmälde sig.

Utskottet hemställde,

I) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, måtte
a) bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa avtal i enlighet med ett i statsrådsprotokollet över finansärenden den 8 mars 1932 angivet förslag;

b) bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Fonden för statens aktier» till teckning av aktier i Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag för budgetåret 1932/1933 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 30,000,000 kronor;

II) att motionerna I: 343 och II: 493 ej måtte av riksdagen bifallas; samt

III) att ej heller motionerna I: 344 och II: 492 måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Bergqvist*, andre vice talmannen *Nilsson*, *N. J. Martin Svensson*, *Johan Bernhard Johansson*, *Nylander*, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren*, *Lindskog*, *Järte* och *Svensson* i Grönvik; samt

av herrar *Asplund* och *Bergström*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

1) — — — — —;

2) att motionerna I: 343 och II: 493 måtte anses besvarade genom vad i reservationen anförts; och

3) att motionerna I: 344 och II: 492 likaledes måtte anses besvarade genom vad i reservationen anförts.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Järte**: Herr talman! Som kammaren behagade finna, är detta statsutskottsutlåtande åtföljt av en blank reservation av tio ledamöter i utskottet. Anledningen till den blanka reservationen är den, att vi ville i utskottet få återremiss för att klargöra en viss punkt i motiveringen. Det föreligger alltså ingen reservation för avslag, utan det var allenast en passus i motiveringen, som vi ville hava litet närmare belyst. Detta tillmötesgicks icke av statsutskottet. Ett nytt yrkande framkom då, att man skulle på sid. 15 i utlåtandet, andra stycket, där det heter: »Jämväl i övrigt läser bolagsledningen finna angeläget beakta alla föreliggande möjligheter till begränsningar i fråga om förvaltningskostnader och andra driftsutgifter av olika slag», efter ordet »förvaltningskostnader» få in »arbetslöner», så att lydelsen skulle utgöra: »Arbetslöner och andra driftsutgifter av olika slag.» Det upplystes då i utskottet, att man från avdelningens sida menade — och det med rätta — att »arbetslöner» vore inkluderade i uttrycket »driftsutgifter». Men om det nu var fallet, är det svårt att förstå, varför man icke kunde gå med på vårt yrkande om att ordet »arbetslöner» skulle skrivas ut. Det bifölls icke, utan avslogs, och på den grunden skedde den blanka reservationen. Man kanske kan säga, att det borde utsagts, att reservationen i fråga hänförde sig enbart till motiveringen. Men då det fanns några reservanter, som jämväl hade specialsynpunkter på frågan, enade man sig om att under den blanka reservationens hatt innefatta samtligas mening.

Skälen till att man här från reservanternas sida ville understryka arbetslönerna ha varit tungt vägande. Vi bestrida ingalunda, att bolagsstyrelsen har reell och formell rätt att sköta om företaget på sätt den finner lämpligast, och det skulle icke heller varit någon möjlighet för riksdagen att inblanda sig i den saken, därest icke bolaget nu vänt sig till statsverket med begäran om hjälp i den föreliggande situationen. Då kunde man icke underlåta att finna, att en av orsakerna till att bolagets trångmål är särskilt svårt, är den, att bolaget har fört en synnerligen frikostig lönepolitik. Därmed skall icke bestridas, att *huvud*anledningen till den likvidationskris, som drabbat även detta företag, är att söka i världskrisen och särskilt då i Tysklands oförmåga att mottaga vår malm. Men ställningen hade varit bättre, och så mycket kapital hade icke bundits i den abnormt stora lagringen av malm, om icke lönerna varit så höga, ja, kanske rent av de högsta i Europa. Det säges visserligen med rätta, att det på vår planet finns intet samhälle som ligger så högt upp som Kiruna, där människor skola föra en civiliserad tillvaro. Förvisso är det också sant, att Kiruna i levnadskostnadshänseende är att jämföra med Stockholm. Men även om man tillerkänner Kiruna och Malmberget kallortstillägg och t. o. m. polcirkelstillägg, och om man tar i betraktande den deprimerande inverkan, som frånvaron av solljus under vintern betyder, äro i varje fall lönerna så höga, att under nuvarande förhållanden det är angeläget och påkallat från statens sida att i någon mån här utöva kritik.

Nu kommer säkerligen att genmälas, att det spelar icke så stor roll för produktionen, dessa höga löner, vilket också sades inom utskottet under åberopande av några sensativa uttalanden från bolagsstyrelsen. Men, herr talman, jag har förskaffat mig ett utdrag ur det betänkande, som arbetslöshetsutredningen publicerade på sensommaren i fjol, och där finns en tabell, som anger produktionskostnaderna i procent av saluvärdet inom olika industrigrupper för åren 1913—1926, varav framgår, att det finns för närvarande ingen industrigren, där arbetslönen utgör en större procent av produktionskostnaderna än just beträffande gruvor och anrikningsverk. Med de låga priser, som malmen nu betingar, och det stora arbete, som får nedläggas för dess brytning,

Ang.
avtal med
Luossavaara
— Kiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
— Oxelösund.
(Forts.)

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)

är det helt naturligt. För alla dessa industrier är lönekvoten mycket hög, den uppgår för närvarande till 45 % och har vuxit från 27 % 1913 till 45 % nu. Det är dock en ganska anmärkningsvärd siffra, medan däremot motsvarande siffror för övriga jord- och stenindustrier, som 1913 representerade toppen med 46.7 %, hava gått ned nu 13 år senare, 1926, till 38 %. Det är ett uttryck för den ringa lönestegring, som kommit de svenska kolgruvearbetarna och även stenhuggeriarbetarna på västkusten och i Blekinge till del, medan däremot, som sagt, lönekostnaderna vid gruvorna där uppe hava oavbrutet stigit. Alltså, lönefrågan spelar en mycket avsevärd roll för driftens räntabilitet och för driftskostnaderna överhuvud. Man kan därför icke bortresonera, att det är ett väsentligt problem för hela grubbrytningen där uppe, huru lönekostnaderna ställa sig.

Nu förbiser jag ingalunda, att det f. n. tillämpas en arbetstid, som är nedsatt till hälften av den normala. Följaktligen uppbära icke där för närvarande arbetarna mer än hälften av sin vanliga lön enligt uppgift från bolaget. Det är emellertid på det viset, som torde vara bekant, att vid nedsättning av arbetstiden är människonaturen sådan, att då anstränger man sig ännu mera. Jag är därför icke fullt säker på att nedsättningen av 50 % av arbetstiden till fullo motsvaras av en nedsättning i arbetsinkomsten med 50 %. I varje fall torde kammaren beakta, att här avser man ju med denna stödaktion från statens sida i främsta rummet att möjliggöra för bolaget att fortsätta lagringen av malm. Det är alltså i ordets egentliga mening ett nödhjälpsarbete, som pågår här, och det kan man motivera med hänsyn till att bolaget vill hava kvar en kärna, en stamtrupp av sin övade arbetsstyrka, för att hava till hands, när, som vi hoppas, snart bättre konjunkturer inträda även för malmbrytningens vidkommande, och då vill man icke att dessa arbetare skola förskingras, som lätt kunde bli följden, om driften nedlägges. Beaktar man, att detta är en nödhjälpspolitik, som går ut på att hålla arbetsstyrkan samlad, frågar jag mig, om det icke ligger en mycket stor orättvisa däri, att här förrättas nödhjälpsarbete i Kiruna för 2.50 kronor per timme, när man vet, att runt om på landsbygden i Lappland finns det nödhjälpsarbeten i gång för timlöner till $\frac{1}{5}$ och $\frac{1}{6}$ av det beloppet. Och när man vet vidare, vilka låga inkomster som kolgruvearbetarna i Skåne, vilkas bekymmer äro föremål för regeringens närmare övervägande, få nöja sig med, och vilka löner, som utgå för de stenarbetare, som äro sysselsatta i olika reservarbeten, menar jag, att differensen mellan dessa 2.50 kronor och de vanliga reservarbetslönerna är alldeles för hög för att lämnas obeaktad i detta sammanhang. Därför är det förvånande, att bolaget lät den första april i år gå förbi. Då utgick nämligen uppsägningstiden för nu gällande avtal, som varit i kraft i två år. Det har sagts, att ledningen menade, att det icke tjänade till att uppsäga ett avtal, därför att en avsevärd tid framåt, kanske ett år, har man att räkna med dessa abnorma förhållanden, då ingen normal drift kan återupptagas, och sålunda icke avtalet träda i kraft med avseende på hela den ordinarie arbetstiden. Men då frågar jag: När skall ett sådant kollektivavtal uppsägas, när man icke vill säga upp det under depressionstider, som ur alla synpunkter motivera en uppsägning, och då andra exportindustriers arbetare i landet fått vidkännas reduceringar på sina arbetsinkomster. När kan då avtalet uppsägas? Skall man vänta, till konjunkturererna så förbättras, att man har behov av arbetskraft och alltså icke anser sig med hänsyn till bolagets drift vilja riskera en arbetskonflikt. Ja, då har man försuttit fatalierna.

Beträffande bolagets tjänstemän har man reducerat deras lönesatser med 8 %. Där har alltså skett en reduktion med 8 % av normallönesatsen, medan däremot kollektivavtalet fortfarande är giltigt.

Det var nog stor tur för vederbörande, att icke denna fråga kom till behand-

ling före den första april. Jag kan icke föreställa mig annat, än att då hade riksdagens majoritet gjort en allvarlig föreställning till bolagsledningen att genom handling beakta dessa uppmaningar, som utskottet ger, att bolaget skall bemöda sig om begränsning med avseende på driftskostnaderna. Men nu är den första april förliden, och då återstår bara att bolaget beaktar frågan, vad dess och även nu statens intressen kunna kräva, när den första april nästa år inträffar.

Med hänsyn till detta, herr talman, vill jag föreslå, att man på sid. 15 sätter in, som jag nyss läste upp, ordet »arbetslöner» efter »förvaltningskostnader», och hemställer om bifall till detta yrkande.

Med herr Järte förenade sig herrar *Nilsson* i Antnäs, *Lundström* och *Olsson* i Blädinge.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har vid behandling av denna fråga begärt ordet för att yrka bifall till en reservation av herrar Asplund och Bergström, vilken reservation är fogad vid detta utskottsutlåtande. Denna reservation återigen grundar sig på motioner, som väckts i bägge kamrarna, och i vilka man gjort vissa yrkanden. Ett sådant yrkande är, att man skulle överväga med anledning av den föreliggande propositionen, huruvida icke vissa kommuner vid malmfälten skulle behöva erhålla en viss ersättning för den förlust, som uppkommer för dessa kommuner på grund av vissa stadganden i propositionen. Jag skall icke gå in mera i detalj i den frågan.

I den andra motionen påyrkas, att man skulle för att förbereda möjligheterna till en förädling av malm upplägga för statens räkning exempelvis i Luleå hamn lämpliga kvantiteter av fosforren järnmalm och slig, eventuellt även apatit, och det yrkandet syftar både till att bereda arbetstillfällen däruppe och till att man skulle möjliggöra på detta sätt en förädling av den malm, som man nu har svårt att finna avsättning för på världsmarknaden.

Nu har utskottet gjort vissa uttalanden rörande dessa saker. Jag kan icke säga precis, att utskottet har varit allt för snävt mot motionerna, men jag måste å andra sidan säga, att den reservation, som finnes här avgiven av herrar Asplund och Bergström, är mera välvilligt formulerad i förhållande till yrkandena i motionerna. Denna reservation går icke heller ut på att man skulle bifalla motionerna, men reservationen ställer sig i alla fall mera välvillig, och den har en mera mjuk formulering, när det gäller att taga ståndpunkt till yrkandena. I det ena fallet så säges det nämligen i reservationen bl. a. det, att det skulle kanske vara lämpligt, om Kungl. Maj:t toge i övervägande detta att lägga upp sådan malm, som det här är fråga om, och i det andra fallet, att frågan om ersättning för skatteminskning skulle i alla fall överlämnas till övervägande av Kungl. Maj:t. Alltså reservationen ger inga bestämda direktiv, varigenom man tillstyrker motionerna, men man ställer sig överhuvud mera välvillig till hela denna tanke att hjälpa kommunerna däruppe, och man ställer sig vidare mera välvillig till detta projekt att lägga upp malm för eventuell användning för blivande malmförädling. Jag måste säga från mina utgångspunkter, att när så är förhållandet, tänker jag yrka bifall till reservationen. Den överensstämmer mera med motionerna, och jag gör det trots att beklagligtvis det icke finns någon reservant ifrån denna kammare, som kan gå upp och försvara reservationen. Jag vill dessutom säga, att även om denna reservation skulle bifallas, så hindras därigenom icke den utredning angående malmförädling, som är begärd i en annan motion. — Jag skall med detta alltså yrka bifall till den av herrar Asplund och Bergström avgivna reservationen under punkterna 2 och 3.

Jag hade egentligen icke tänkt yttra mig över något annat än detta. Men då jag i alla fall nu fick ordet efter herr Järtes anförande, skall jag be att

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Käiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
— Oxelösund.

(Forts.)

få säga även några ord i anledning av vad han yttrade. I nämnda anförande ingick en tydlig tendens, att, när det gäller malmfältsgruvarbetarens löner, skulle de nu ytterligare nedbringas. Jag är övertygad om, att rörande olämpligheten av detta kommer från både utskottet och annat håll att här sägas en del saker. Jag skall därför inskränka mig helt enkelt till att förklara, att här gäller det i alla fall människor, som arbeta med synnerligen tungt arbete och som leva under ett synnerligen strängt klimat. Det är ju för övrigt vanligt, att, då det gäller arbetare i den situationen, man med avseende på lönerna vidtar sådana anordningar, att dessa bli något högre än vad som är det genomsnittliga under andra förhållanden. Men dessutom kan man peka på, att Kiruna och överhuvud malmfältskommunerna däruppe, tillhöra de högsta dyrortsgrupperna. Vidare är det ju så anordnat med avseende på statens verk, att där uppe utgår ett högre kallortstillägg. Staten har ju själv på det sättet markerat, att det finns särskilda skäl att giva goda löner åt arbetare, som äro sysselsatta i denna industri på dessa platser.

Men slutligen kommer därtill — och det är det allra väsentligaste — att nämnda arbetare, som för övrigt berördes av herr Järte, nu endast ha en arbetstid av tre dagar per vecka. Man må ju då säga, att nog skulle det kännas litet hårt, om dessa arbetare jämte den minskning i inkomster, som blivit ett resultat av arbetstidens minskning, dessutom ytterligare skulle få en betydande nedsättning. De skulle därigenom bringas ned i inkomstavsseende på ett sätt, att det är orimligt att begära att människor, som äro sysselsatta på ett sådant ställe med hårt arbete och i strängt klimat, skola kunna leva på sin förtjänst.

Jag skall inskränka mig till detta, och skall alltså be att från den utgångspunkten få yrka bifall till herrar Asplunds och Bergströms reservation.

Herr Spångberg: Herr talman! Det har framhållits, att det väckt allmän övrigskning, då Kungl. Maj:t framkom med denna proposition om 30,000,000 kronor till aktieteckning i Luossavaarabolaget. Jag måste säga, att visserligen kan man instämma i att det väckte övrigskning, men man kan skärpa detta uttalande, och man *måste* göra det, om man är efter år följt de utdelningar, som skett, och följt bolagets bokslut och vinster. Det är en verklig utmaning, som man här kommit med från regeringens sida. Det är också en utmaning ifrån utskottets sida, då det tillstyrkt detta förslag om att staten för 30 miljoner kronor skall teckna aktier på sammanlagt nominellt 15 miljoner kronor i bolaget, alltså till en överkurs av 100 %.

När man frågar efter orsakerna till detta, finner man i propositionen en motivering, som åberopar bolagets nuvarande skuldsättning. Det har ju varit så, att malmfälten i Norrland ganska allmänt betraktas såsom en guldgruva för ägarna, under det att staten där uppe i Norrbotten under årtionden faktiskt plundrats på sina naturrikedomar av det privata kapitalet. När man slutligen kommer fram till den tidpunkt, då landet skulle börja på att få inkomster av dessa rikedomar, då kommer man här i stället med krav på anslag från statens sida. Det skulle vara underligt, om icke de fattiga skattebetalare, som nu skola vara med om att betala den här föreslagna aktieteckningen, skulle protestera emot ett dylikt förfarande och säga ifrån, att de icke kunna vara med om det spel, som här faktiskt äger rum.

Herr finansministern har byggt sin motivering bl. a. på direktörens i Luossavaarabolaget uppläggning av denna fråga, och naturligtvis passar denna motivering utmärkt för Grängesbergsbolaget — mera för Grängesbergsbolaget och mindre för staten. Under påstående, att avtalet blivit ogynnsamt för Grängesbergsbolaget, heter det i propositionen: »Ehuru man vid avtalets ingående förutsatt, att de båda kontrahenterna skulle, bortsett från den tillfälliga royaltyn till Grängesbergsbolaget, bliva i stort sett lika berättigade i avseende å av-

kastningen från bolaget, hade sålunda kontraktets bestämmelser om royalty för svenska staten medfört, att statens intäkter från Luossavaarabolaget kommit att överstiga Grängesbergsbolagets vinstutdelning.» Som bevis för detta anföres så, att »för verksamhetsåret 1 oktober 1927—30 september 1928 hade staten erhållit i royalty 4,675,856 kronor 25 öre, under det att Grängesbergsbolaget icke erhållit någon som helst vinstutdelning å sina aktier, och för verksamhetsåret 1930/1931 hade staten erhållit i royalty 7,660,528 kronor 35 öre, under det att Grängesbergsbolaget i utdelning erhållit endast 3,580,439 kronor 2 öre».

Ja, detta är väl ändå bara en del av de vinstutdelningar, som förekommit under denna tid. Man kan säga, att de viktigaste uppgifterna härvidlag äro de, som fattas i ifrågavarande proposition. Här finnas medtagna de två verksamhetsåren 1927/1928 och 1930/1931, men de två mellanliggande åren 1928/1929 och 1929/1930 har man tappat bort; de finnas icke medtagna i propositionen. För den, som vill bilda sig en uppfattning om, huru det här verkligen ligger till, saknas sålunda material för bedömande av frågan i ifrågavarande proposition. Han måste gå till Grängesbergsbolagets redogörelser rörande dess ställning under denna tid för att kunna bilda sig en uppfattning om, huru denna sak egentligen ligger till. Och då man studerar dessa, finner man också, att det icke varit alldeles opportunt för Luossavaarabolagets direktör att framkomma med ifrågavarande siffermaterial. Men jag kan icke fria mig från den uppfattningen, att det borde varit finansministerns skyldighet att i detta fall i propositionen meddela de uppgifter, som här fattas. För ifrågavarande år har nämligen Grängesbergsbolaget på stamaktier i Luossavaarabolaget haft en utdelning av, för 1929 31.2 % och för 1930 34 %. Jag skulle tro, att dessa uppgifter hava åtskilligt att säga i detta fall. Det är emellertid betecknande, att de icke tagits med vare sig i propositionen eller utskottets utlåtande. Man kan i detta fall verkligen tala om, icke bara spel, utan man kan skärpa detta uttryck till *falskspel*.

Men då det är fråga om vinstutdelningen inom Grängesbergsbolaget, finns det ingen anledning att, såsom här skett, stanna inför de två år, som finansministern har baserat sitt förslag på, eller ens inför de fyra år, som gått sedan 1927. Bolagets verksamhet sträcker sig utöver en betydligt längre tidrymd, som bekant, och började icke 1927. Man bör gå tillbaka till 1907, då staten tecknade kontrakt med Grängesbergsbolaget. Man finner då, att staten varit den part, som under denna tid verkligen stått i ett mycket ogynnsamt läge, under det att Grängesbergsbolaget på sitt till Luossavaarabolaget inbetalda kapital av 40 miljoner kronor haft en nettovinst av 330 miljoner kronor. De år, då miljonerna på detta sätt rullade in till aktieägarna, under det att staten praktiskt taget icke fick någonting, dessa år bör man icke glömma bort i detta sammanhang. Uppgifterna visa, att bolagets ställning i detta nu borde varit sådan, att man i sanning icke bort ha någon anledning att komma med krav på 30 miljoner kronor, som skola uttagas av skattebetalarnas medel.

Regeringen kommer härvidlag med uppgifter, som man måste ställa sig ganska tvivlande inför, och man torde icke överdriva, om man betecknar dem såsom sakligt oriktiga i visst avseende, nämligen då det göres gällande, att dessa medel i första hand är avsedda såsom en hjälp för att förhindra arbetslöshet. Vore det här fråga om en hjälp till arbetslösa, skulle vi från vårt håll vara de första, som skulle ge vårt stöd därtill. Vi hava alltid bidragit med våra röster, då det gällt att ge stöd åt de arbetslösa, dessa oskyldiga offer för den rådande krisen. Men här är det icke alls fråga om den saken. När har man för övrigt någonsin, då det gällt de arbetslösa, sett en sådan brådska, som ständigt kommer till synes, då det gäller anslag till bolag, och som också ut-

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Küruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)

märkt behandlingen av ifrågavarande ärende? Eller när har man sett den frikostighet, som avspeglar sig exempelvis i detta utskottsutlåtande och den proposition, som här föreligger? Vi hade nyligen till behandling en motion om förstärkning av anslaget för arbetslöshetens avhjälpande. Förslaget avsågs. Det har nyligen förelegat även en annan motion om ett anslag på 50,000 kronor till de nödlidande i Norrbotten. Också den motionen avsågs. Jag må säga, att det skorrar mycket illa, då man från det håll, där man avslår t. o. m. dessa små summor, dessa berättigade anslag till arbetslöshetens offer, kommer och talar om, att det är välvilja emot de arbetslösa, som ligger bakom den miljonrullning åt bolagen, som det här gäller. Vad som utlovas i propositionen täcker icke alls påståendet om att det skulle vara omtanke om arbetarna, som det här vore fråga om. Det enda, som utlovas, är en malmbrytning, som motsvarar malmskeppningen från Narvik och Svartön, samt — detta senare dock med uttrycklig reservation för eventuellt inträffande hinder — arbeten med ortdrivning, gråbergsbrytning och dylikt för 6 miljoner kronor. Denna lilla plåsterlapp på 6 miljoner kronor, denna i förhållande till hela anslaget relativt lilla summa, täcker icke alls skattebetalarnas offer av 30 miljoner kronor, som riksdagen här står inför att besluta.

Däremot är utskottet inne på en linje, som tacksamt har tagits upp av Nya Dagligt Allehanda i går och av Stockholmstidningen i dag, och som har varit den fråga, som herr Järte här såsom förste talare i debatten har rört sig med, nämligen då utskottet i några dunkla ord talar om begränsning av driftsutgifterna. Nya Dagligt Allehanda har, liksom herr Järte här gjort, tolkat detta såsom ett direktiv för bolagen att pressa ned arbetslönerna. Men vad herr Järte icke berörde men mycket väl känner till är de jättelika vinsterna, dessa 330 miljoner kronor, som Grängesbergsbolaget uppburit i vinst från Norrbottens malmfält. Men man finner det icke passande att i detta sammanhang anföra de jättevinsterna bolaget haft. Regeringen och utskottet ha också underlåtit att undersöka vilka åtgärder, som borde vidtagas för att förhindra flera historier av det slag, som vi här stå inför. Detta får i sanning icke gå ut på nedpressning av arbetslönerna utan i stället ta sikte på formerna beträffande utdelningar och dylikt, som skulle göra det omöjligt för privatkapitalisterna att på sätt här skett suga ut pengar. Om dessa åtgärder säges emellertid ingenting i utskottets utlåtande.

Jag ber, herr talman, att med framhållande av dessa synpunkter få förklara, att vi ifrån den kommunistiska gruppen icke kunna stödja det här föreliggande förslaget, varför jag tillåter mig att yrka avslag på detsamma.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det må ursäktas mig, att jag sätter upp ett något förvånat ansikte inför vad den siste talaren kom till som slutresultat, då jag förmodar, att han, åtminstone icke ännu, kan räkna in bland nejrosterarna en sådan ifrån sin partikamrat herr Dahlén. Det återstår senare att höra, vad denne kan ha att anföra i detta ärende och denna situation.

Men jag är icke här för att taga vare sig bolagsledningen eller någon annan i försvar. Jag måste dock konstatera, att herr Spångberg hade bort läsa vad som står överst på sidan 15 i Kungl. Maj:ts proposition nr 173. Man finner där, att under de fyra senaste åren har staten i royalty och vinstutdelning från bolaget uppburit ett belopp av 38,532,307 kronor, varjämte staten har rätt att framdeles återbekomma hälften av Grängesbergsbolagets royalty med 12,239,465 kronor. Det är ju icke precis småsaker detta.

Men jag förvånar mig också över en annan sak i herr Spångbergs yttrande, nämligen då han betecknade användningen av 6 miljoner kronor till arbetslösa uppe vid gruvfälten i Norrbotten såsom en ren bagatell. Vilka anspråk skulle man då komma med, ifall man skulle kunna räkna med motsvarande

siffror för det övriga landet, där arbetslösheten är ungefär lika omfattande? Jag tror, att herr Spångberg icke ens i sina vildaste fantasier kan komma fram med jämförbara siffror härvidlag. Han tycks också helt och hållet hava förbisett, att det inträffat någonting under de senaste åren, som gjort, att det icke är möjligt att uppehålla exporten i mera än en bråkdel av den omfattning, som det tidigare rört sig om. Om jag bara nämner, att det för närvarande finnes lagrade cirka fyra och en halv miljoner ton malm, torde kammarens ledamöter förstå, att det icke är några lätta saker, som bolagsledningen där uppe har att kämpa med för att kunna upprätthålla driften och för att kunna bibehålla den arbetarstam, man har, och som är behöflig för framtiden, även om man icke direkt behöver den nu. Jag tror, att detta påpekande kan vara tillräckligt, åtminstone i detta sammanhang. Det är möjligt, att det längre fram kan bli anledning att ånyo taga ordet för att kanske litet mera ingående skärskåda de synpunkter, som herr Spångberg här kommit med.

Till herr Hage vill jag säga, att jag delar fullständigt den uppfattning, som herr Asplund i sin motion framlagt i ett avseende, det nämligen, att vi icke längre här i vårt land kunna stå till svars med att bara exportera råvaror. Vi måste försöka få en utredning till stånd, som verkligen utvisar, vad vi kunna göra för att bliva med i dansen, så att säga, och själva förädla våra råvaror så långt som möjligt. Ty det kan icke för framtiden vara riktigt, att vi enbart inrikta oss på att exportera våra naturrikedomar. Jag skall alls icke taga upp någon debatt med herr Hage, som stöder sig på en av herr Asplund i första kammaren väckt motion. Synpunkterna äro i och för sig alldeles riktiga, men då det förelåg yrkanden från olika håll, ansågo vi inom utskottet, att det skulle vara bättre och göra större intryck, om man på ett ställe kunde koncentrera vad som kunde sägas till förmån för utredningskravet i denna riktning. Jag vill för egen del dessutom säga, att jag anser detta krav vara så berättigat och så framtidsbetonat, att Sveriges riksdag så enhälligt som möjligt borde gå in för att försöka få en utredning till stånd, som klarlägger, i vad mån vi själva kunna förädla våra naturtillgångar. Jag har alltså härmed velat säga herr Hage, att vi inom utskottet, som delade herr Asplunds uppfattning, ansett det klokare att till ett ställe samla ihop alla dessa argument och på det sättet ge mera eftertryck åt vad som kan sägas till förmån för den ifrågasatta utredningen.

För oss — det måste jag säga — har huvudsaken icke varit, på vilket sätt dessa 6 miljoner kronor användas till arbetslöner, utan över huvud att 6 miljoner kronor komma till användning för att hålla driften uppe. Detta har för oss varit det avgörande. Om man sedan driver brytning av exempelvis apatit, eller om man förädlar malmen i något högre grad har varit en andrahandsfråga för oss, så mycket mer som det icke finns något som helst bevis för att någondera varan i nuvarande tid kan försäljas till lönande priser.

Jag upprepar ännu en gång, att jag icke alls har någon invändning i princip att göra emot vad som ifrågasatts i motionen.

Och sedan måste jag komma över ett litet tag till herr Järte, som har varit älskvärd nog att här vilja relatera en del av vad som förekommit i utskottsdebatten. Det må förlåtas mig, om jag i en sådan situation icke heller anser mig vara i högre grad bunden av vad som förekommit inom utskottet, än att jag här till kammarens protokoll meddelar, att när förslaget till utlåtande kom ifrån avdelningen, så var det ifrån avdelningens sida enhälligt, fastän sedan då ärendet kom före i utskottet, herrarna här, som reserverat sig — de tio, som stå för den första reservationen — funno det opportunt att följa herr Järtens riktlinjer och försöka slingra sig ifrån det, man inom avdelningen varit med om att biträda, nämligen vad beträffar sättet att uttrycka sig. Vad det sedan är, som ytterligare förekommit, det är att man i högerns ledande organ här —

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kääruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Ozelösund.
(Forts.)

Ang.
avtal med
Luossavaara
— Kääruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
— Oxelösund.
(Forts.)

ja, det kanske är en förolämpning mot herr Järte att säga så — men om jag modererar det dithän, att jag säger, att man i ett av högerns ledande organ här i huvudstaden skrivit en artikel om detta statsutskottsutlåtande. Vad som däri förekom ger mig anledning att stryka under, att om man skulle anlägga enbart sådana synpunkter, som där ha anlagts, och som även kommit fram i herr Järtes anförande, i bistra tider, då det gäller att försöka åstadkomma litet förståelse för människor sådana de äro, om man skulle, säger jag, anlägga de synpunkterna, då vore det, mina damer och herrar, synd om gamla Sverige. Det kan ni lita på.

Herr Järte tycks icke vilja fästa sig vid en sak, som han annars är så ivrig att framhålla, och det är, att staten icke skall alltför mycket lägga sig i enskilda företags sätt att sköta sina angelägenheter. Det har för oss i utskottsmajoriteten redan det varit ett ganska starkt skäl i föreliggande fall. Ty märk väl: om staten börjar på att ge direktiv, och framför allt om ett utskott och riksdagen börja på att ge direktiv, bli vederbörande utskott och riksdagen i sin mån ansvariga för den fortsatta driften och dess resultat. Och jag är icke benägen, vare sig det gäller LKAB eller andra företag, att på detta sätt binda mig och ha att bära ett mer eller mindre tungt ansvar, för vad som kan hända i framtiden. Och därför tycker jag också det är oklokt att komma med ett sådant yrkande, som herr Järte har gjort.

Herr Järte säger, att det bedrivs en frikostig lönepolitik. Om jag icke hörde fel, begagnade han just det uttrycket. Då skall jag till kammarens protokoll be att få antecknat, att alldeles i motsats mot den uppfattning, som herr Järte gav uttryck åt, fingo vi i statsutskottes fjärde avdelning från bolagsstyrelsens håll reda på, att speciellt vad beträffar arbetslönerna häruppe vid LKAB:s företag spela de icke sådan roll som på andra håll. De spela tvärtom en relativt underordnad roll. Jag anser mig till belysande av dagens situation kunna meddela det. Jag anser mig också kunna framhålla, att den statistik, som herr Järte här drog, det var en statistik, som gällde hela Sverige. Och jag tror, att herr Järte har så pass gott intellekt, att om han skulle komma ditupp — om han icke varit där förut — och studera brytningsförhållandena vid LKAB-gruvorna å ena sidan och å andra sidan brytningsförhållandena vid Mellansveriges små gruvfält — om jag bortser från Grängesbergsbolagets exportfält vid Grängesberg — måste han — om han verkligen vill taga hänsyn till fakta i detta fall — finna, att det naturligtvis icke är så att arbetslönerna äro dominerande för produktionskostnaderna per ton malm just däruppe. Det brytes i stor skala, vilket ingalunda är fallet i smågruvorna. Och jag tror den ledande man, som vi haft tillfälle att höra, också är fullt underkunnig om detta.

Sedan måste jag säga, att det naturligtvis är litet för mycket begärt, att herr Järte skall veta — fastän han sitter på en avdelning i socialstyrelsen, där man borde vara angelägen att icke glömma av åtminstone vad som verkligen hänt — att Grängesbergsbolaget eller LKAB vid den sista avtalsuppgörelsen fick igenom en nedsättning i förutvarande löner på cirka 5 procent. Har icke det kommit till socialstyrelsens kännedom, eller har herr Järte icke ansett det löna mödan att verkligen konstatera ett sådant faktum. D. v. s. det har gått precis här som på andra ställen. De, som först fått vidkännas lönenedsättningar, det är de, som skola utföra grovarbetet. Och först i år har man kommit och nedsatt lönerna för de högre avlönade tjänstemännen. Så är det verkligen, herr Järte, och jag är icke generad att säga det.

Dessutom tillkommer en annan omständighet, som gör, att man får se saken ur vidare och mindre trånga synpunkter, än herr Järte har anlagt. Vi frågade på avdelningen: Huru stor del av arbetsstyrkan är det, som blivit uppsagd? Vi fingo till svar: Omkring 20 procent, det är cirka 1,000 man,

som blivit uppsagda. Vart ha de tagit vägen? Ja, jag frågar, herr Järte: Var tror herr Järte, att de äro? Jo, de allra flesta finnas fortfarande däruppe, och de måste med anlitande av den allmänna solidariteten arbetarna emellan taga sig fram så gott de kunna. Ty vart skola de vända sig? De ha ingenstans att vända sig för att få en anställning, som kan ge dem deras levebröd. Dessutom är det ju så, att den här politiken, som bolaget varit tvunget att driva — därför att det icke haft möjlighet att lagra malm i oändlighet eller kanske av ekonomiska hänsyn icke kunnat det, eller kanske helt enkelt av det skälet, att det icke fanns lagerplatser — nämligen att sedan lång tid tillbaka inskränka arbetstiden — den torde vara väl känd av herr Järte. Den är icke ett påfund av i dag. Dessa människor ha fått gå långa tider med halv inkomst.

Sedan ondgjorde herr Järte sig över, att bolagsstyrelsen icke har sagt upp avtalet i rätt tid. Olämpligheten att yttra sig i detta ämne sammanhänger med vad jag sagt förut, att jag icke tycker det är riktigt, vare sig ur principiella eller andra synpunkter, att staten ger direktiv i ett sådant fall. Men jag har en liten smula kännedom för egen del om huru det går till inom arbetsgivarvärlden, fastän jag icke är någon arbetsgivare för egen del. Och det skulle förvåna mig mycket, om det icke här liksom jag vet det har skett på ett annat arbetsområde, som jag känner åtskilligt bättre, jag vågar påstå jämförelsevis bra t. o. m. Det skulle förvåna mig, om icke vederbörande inom de olika arbetsgivarorganisationerna och inom de olika fristående företagen ändå trots allt hålla litet kontakt med varandra och veta, vad som händer — den ena på den ena sidan och den andra på den andra. Jag skulle tro, att herr Järte får svårt att bestrida, att så är förhållandet, och förresten är det också mycket naturligt, att man på ena hållet känner till, vad som är i grönningen på det andra.

Så bara några ord till. Förutom det, som herr Hage här påpekade, nämligen att det var hårda klimatiska förhållanden däruppe, och att staten för sin del har ansett det riktigt och nödvändigt, att på något sätt lämna kompenstation för detta, så vill jag framhålla en annan synpunkt, som jag också tycker är talande nog, och det är den, att det är ett utomordentligt tungt arbete, som i vissa fall kräver en utomordentlig — märk väl utomordentlig — skicklighet för att det verkligen skall bliva fråga om ett produktionsresultat så effektivt som möjligt till så billigt pris som möjligt. Det vågar jag påstå.

Det förhåller sig på det sättet, att jag är född i en bygd, där man icke är obekant med gruvförhållanden, och där man vet vad det betyder att sköta ett arbete sådant som Kirunaarbetarna få göra, kanske uppe på bergåsen i 30 graders kyla. Det skulle i parentes sagt glädja mig, om herr byråchefen Järte ville göra ett försök någon gång att på ort och ställe tjäna en hygglig dagspenning på det arbetet. Då skulle han nog se på saken med andra ögon, än han nu visat sig göra.

Herr talman! Jag började med att antyda, att det kanske bleve nödvändigt att komma igen. Jag anser, att det icke är nödvändigt att nu ha ordet längre utan inskränker mig att med det sagda yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr Dahlén: Herr talman! Beträffande den vid utskottet fogade blanka reservationen ha vi nu genom herr Järte fått höra, att den innebär, att reservanterna ämnat tillhålla Grängesbergsbolaget att gå in för ytterligare lönesänkningar för arbetarna uppe i Norrbotten.

Det har ju varit så, såvitt jag kunnat finna, att högern alltid gått in för den principen, att staten icke skulle lägga sig i de enskildas och bolagens förhållanden gentemot arbetarna. Men man synes vid detta tillfälle full-

*Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)*

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)

ständigt ha lämnat den synpunkten. Det framgår av herr Järtes anförande. Jag trodde för min del knappast det fanns någon av högerns ledamöter, som på allvar skulle misstänka Grängesbergsbolaget för att icke försöka hålla nere arbetarnas löner så mycket som möjligt. Under de 30 år, jag varit anställd i bolagets tjänst uppe i Kiruna, ha vi verkligen fått erfara, att bolagsledningen gjort allt vad den kunnat för att pressa ned arbetarnas löner. Och senast 1930 lyckades den genomföra en lönesänkning, varierande mellan 5 och ända upp till 25 procent — på vad herr Järte kallade topplönerna däruppe. Att icke bolaget lyckats bättre i sina lönesänkningar är naturligtvis inte beroende på att den goda viljan saknats från ledningens sida, utan beroende på det sega motstånd, som rests från arbetarna och deras fackorganisationer; så man kan verkligen icke tala om, att den goda viljan från bolagsledningen saknats för att pressa ned arbetarnas löner. Men den nyssnämnda principen, som man predikar på högerhåll vid alla tillfällen, synes man nu fullständigt ha glömt i detta fall, när man velat foga till utskottsutlåtandet ett uttalande om, att vederbörande skola gå in för ytterligare sänkning av arbetarnas löner. Samtidigt som man ställer detta krav, dels ifrån högern och dels ifrån bondeförbundarnas sida, kan man ju konstatera, att arbetarna däruppe redan fått finna sig i en lönenedsättning på 50 procent, på grund av den minskning i arbetstiden till halv tid, som skett. Den omständigheten, att arbetarna för närvarande arbeta på halv tid, alltså fått sina löner sänkta med 50 procent, det låtsas man icke om, när man talar om saken i högerpressen. Herr Järte har visserligen ansett det opportunt att nämna det här, men i högerpressen redogör man för saken, såsom om arbetarna skulle arbeta full tid däruppe. Enbart detta, att arbetarna få finna sig i att arbeta halva tiden, kommer säkerligen att leda till en fullständig katastrof, först och främst för arbetarna, men även för kommunerna däruppe, som givetvis varken kunna få skatt av arbetarna eller av bolaget, som saknar beskattningsbar inkomst för närvarande. Inom den lokala gruvförvaltningen i Kiruna och Malmberget har man också insett, varthän det kommer att bära på grund av denna inskränkning i driften, så där har den lokala gruvförvaltningen ansett sig böra medverka till att arbetarna skulle få anstånd med inbetalande av kommunalskatten, så att de skulle få så mycket i behållning till mat, att de kunde fortsätta att arbeta tre dagar i veckan. Och då kan man från herr Järtes sida säga, att arbetarna däruppe i Kiruna och Malmberget äro överkompenserade, när man även vet, under vilka svåra förhållanden de få utföra sitt arbete. De få under två tredjedelar av året utföra sitt arbete under fullständig vinter. De måste utföra det mesta arbetet vid artificiellt ljus. Levnadskostnaderna äro även de högsta, som finnas här i landet. Det framgår av en utredning, som verkstälts av fattigvårdsmyndigheterna i Kiruna för någon månad sedan, att en arbetare, som har en medelinkomst av de löner, som nu utgå däruppe, och har en familj på fem personer, han har något över 20 kronor i veckan att leva på, sedan han betalt skatt och hyra och vedbrand etc. Han har alltså mellan 60 och 65 öre om dagen för varje medlem inom familjen att leva på. Det är orimligt, att man under sådana förhållanden kan tala om att arbetarna äro överkompenserade. Herr Järte har även talat om att arbetarna genom ökad arbetsprestation skulle ha möjlighet att kunna höja sin lön, d. v. s. öka den utöver de nuvarande 50 procenten. Jag vill upplysa herr Järte om, att det är fullständigt uteslutet, att någonting sådant kan ske. För det första är arbetsprestationen där uppdriven till sin höjd, och för det andra arbetar man med mekaniska hjälpmedel, med stora elektriska skopor o. d. Arbetarna vid dessa ha sin bestämda timpenning, och därutöver en mycket liten tantième, varierande mellan 6 och 8 tiondels öre per ton, så det finnes ingen möjlighet att de skulle kunna driva upp och öka arbets-

prestationen och sin inkomst till en förhållandevis högre nivå, än den som uppnåddes, när det var 6 dagars arbetsvecka.

Ja, herr talman, jag har velat framhålla detta för att det icke skall stå oemotsagt, vad herr Järte påstod om arbetarnas höga löner vid de Norrbottenska malmfälten.

Herr Grapenson: Herr talman! Då jag i närmare tjugo år har följt det arbetsföretag, som det här är fråga om, så har jag ansett mig böra begära ordet för att söka något litet belysa vad som framkommit här i debatten.

Jag var icke inne, när herr Järte började sitt anförande. Jag kom in medan han talade och vet därför icke vad han sagt, innan jag kom in. Men jag förstår av det, jag hörde, att man mycket väl kan säga så från en mera allmän synpunkt, särskilt om man ser på saken i stort och på avstånd. Jag kan därför också instämma i mycket av vad han sade, men denna sak är icke klarlagd därmed. Det bör sägas mera i denna fråga. Herr Järte har redan blivit bemött av ett par talare, och även i mycket av vad dessa sagt, kan jag instämma. Jag kan dock icke instämma i t. ex. det, som lyste fram i min länskamrat Dahléns anförande, då han syntes vilja framhålla den »goda» viljan hos bolaget att i *största möjliga grad* söka pressa ned arbetarnas löner. Jag har icke stått malmbolaget och dess ledning så nära som herr Dahléns, men i den mån, jag utifrån kunnat bedöma den ledning, som under de senaste 20 åren förefunnits i detta arbetsföretag, så har jag många gånger tänkt för mig själv, att denne arbetsgivare är en *mönsterarbetsgivare* i vårt land, åtminstone i många stycken. Ingen arbetsgivare kan givetvis vara så fullkomlig, att han vinner erkännande hos varje man och på varje håll, men jag tror, att jag icke misstager mig, då jag säger, att även en massa arbetare där uppe kunna lämna det oförbehållsamma erkännandet åt detta bolag, att det verkligen bemödat sig om att på allt rimligt sätt sörja för sina arbetares välfärd och intressen i övrigt. Jag har känt ett behov av att uttala detta just vid detta tillfälle, då det också har riktas en del klandrande uttalanden emot bolagets styrelse. Det må vara sant, vad herr Järte sade, att, när man skall uppsäga ett avtal, skall man välja en sådan tid, som den föreliggande, ty det är en lämplig tid för att ordna sådana frågor. Jag tror dock, att bolagets styrelse i detta fall handlat under en känsla av det allra största ansvar. Arbetstiden däruppe har ju som redan framhållits inknappast till hälften av den normala. Där finnas nu en massa arbetslösa genom de uppsägningar, som tills dato förekommit. Det bör icke förvåna någon om en ansvarsmedveten bolagsledning vid sådant förhållande funnit det svårt att uppsäga ett avtal och inlåta sig i en avtalsuppgörelse, vilken kunde hava lett till allvarliga konflikter mellan bolaget och arbetarna. Ett sådant förfarande hade icke kunna undgå att skada bolagets goda anseende.

Däruppe finnas vidare två kommuner, den ena i vilken jag bor, Gällivare, den andra, nordligare belägen, Jukkasjärvi, vilka i hela sin kommunala verksamhet äro i en oerhörd grad beroende av den verksamhet, som bedrivs vid malmgruvorna. Det är icke lätt att handhava den ekonomiska förvaltningen i dessa kommuner, där man har ett ganska stort skolväsende, en stor fattigvård, en stor barnavård m. m. att sköta om. Det är icke så lätt, säger jag, att under en sådan här tid ordna så att de kommunala utgifterna och inkomsterna gå ihop, och skulle det därtill ha kommit en långvarig och besvärlig arbetskonflikt inom kommunerna, var skulle man då ha hamnat i dessa kommuner? Jag är säker på att varje medlem i dessa kommuner känner sig glad och tacksam för att denna av vissa här hart när ifrågasatta arbetskonflikt icke kommit till stånd under innevarande år, vilket redan nu berett oss så många andra omkastningar.

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Käärna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
— Ozelösund.

(Forts.)

Jag har velat framhålla detta för att belysa den ställning i vilken bolagets ledning har stått, och för att påvisa de konsekvenser, som kunde ha blivit en följd utav avtalsförhandlingar och uppgörelser just nu. I övrigt kan jag ju icke annat än hålla med statsutskottet och även med reservanterna att under sådana förhållanden som de nu föreliggande icke blott detta bolag utan alla bolag, i vilken ställning de än må befinna sig, böra söka se till att minska utgifterna och även se till att vederbörande företag ledes på det mest ekonomiska och lämpliga sätt, som tänkas kan.

Jag har intet att tillägga i denna del. Men i övrigt måste jag säga, att jag icke kan i allo instämma i de temperamentsfulla och kraftiga uttalanden, som här blivit gjorda av föregående talare; jag har endast velat framhålla saken, sådan den ter sig från min synpunkt, och påvisa vissa svårigheter, som icke blivit tillräckligt beaktade. Jag instämmer dock i att arbetarna däruppe i det hårda klimat, som råder där, måste avlönas något högre än arbetare här nedåt i landet, i all synnerhet som levnadskostnaderna däruppe dessutom äro väsentligt högre än i många andra delar av vårt land.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Järte**: Herr talman! När jag hörde herr Anderson i Råstock med sin allra starkaste röst — och det är icke så litet — försöka att gendriva mina uttalanden, så fick jag en stark känsla av att han menade att röstens styrka skulle få vikariera för argumentens. I övrigt använde han mycket större våld än nöden krävde därför, att i grund och botten äro ju reservanterna av samma mening som utskottsmajoriteten beträffande uttalandet, att bolagsledningen skall göra begränsningar i fråga om förvaltningskostnader och driftsutgifter. Nu säger utskottets majoritet, att i driftsutgifter ingå också arbetslöner. Ifall reservanterna då vilja ha det ordet utsatt, varför då motsätta sig det. Jag förstår icke logiken i det resonemanget. Utskottsmajoriteten menar, att alla driftsutgifter, inklusive löner, skola begränsas. Det mena också reservanterna. Reservanterna vilja ha in ordet löner, men det motsätter sig majoriteten. Hur var det härom dagen då det gällde stödaktionen i Skandinaviska banken? Då interfolierade man uttalandet med en hänvisning om lönerna. Då gick det bra, men i dag går det icke. Jag kan icke förstå, varför det skulle vara riktigt, då det gällde stödaktionen till förmån för Skandinaviska banken, men orätt, när det gäller det här bolaget.

Vad sedan själva sakfrågan angår, är det en ganska riksbekant, att dessa löner äro topplöner i Sverige. Jag erkänner, att det finns skäl för att de äro höga därför, att det gäller en trakt som ligger norr om polcirkeln. Jag erkänner vidare, att lönerna f. n. äro lägre därför, att arbetet pågår med förkortad arbetstid, vilket gör, att kollektivavtalet icke träder i sin fulla tillämpning. Men jag gör också gällande, att skall bolaget med någon förhoppning om bättre räntabilitet taga upp driften i full omfattning, måste det ske med sparsammare driftskostnader, icke minst med hänsyn till det väldiga malmlager, som ligger där och som gör ränteförlusten så svår just därför, att det brutits i en tid med så höga arbetslöner. Nu säger herr Dahlén — och han känner säkert till saken — att bolagets ledning vill hålla nere löner och driftskostnader och vara sparsam. Det tvivlar jag icke på, det är bolagets skyldighet, men det lyckas icke alltid, säger herr Dahlén, därför att fackorganisationen är så stark där uppe och gör så starkt motstånd. När bolagsledningen hade den goda viljan att sänka lönerna, så brast förmågan. Men nu låg det så till, att den första april i år hade bolaget förmåga men saknade viljan.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord. Kammarren torde ha konstaterat, att herr Järtes värdesättning av min argumentation icke var så värst bärande: hans andra uppträdande var ju synnerligen matt.

Sedan konstaterar jag, att herr Järte tydligen glömt bort en del av den ädla konst, som kallas innanläsningskonst. Om herr Järte vill se efter på sid. 15, det stycke, som vi nu slåss om, så står där »enligt vad utskottet inhämtat», det är alltså ett konstaterande av vad som har ägt rum och av vad som bolagsledningen tänkt att göra. Någoting annat är det icke, herr Järte.

Sedan ett enda litet ord. Vid hjälpkaktionen härom dagen gällde det icke sådana löner, som dem, det nu är fråga om — jag har fått en uppgift på lönerna däruppe: med nuvarande arbetstid uppgår arbetsinkomsten i medeltal till ca 2,800 kronor om året — utan den gången gällde det att försöka göra besparingar på löner upptill 100,000 kronor, i toppen av den stora bankorganisationen. Det är bara det, jag ville passa på att konstatera, så att förhållandena icke skulle komma att i allmänhetens ögon framstå annorlunda än sådana de verkligen äro.

Då herr Järte nu säger, att det är just i depressionstider, som en arbetsgivare bör passa på, tror jag, jag har anledning upprepa vad jag särskilt strök under i mitt första anförande, att det skulle vara synd om gamla Sverige, ifall arbetsgivarna i gemen följt herr Järtes pekpinne.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag har icke på fjärde avdelningen avlyssnat den diskussion, som där förts, men jag var med i statsutskottet, då frågan där behandlades, och, när herr Järte nu i sitt sista anförande påpekar, att utskottets majoritet och reservanterna äro eniga om att i uttrycket i utskottets motivering »förvaltningskostnader och andra driftsutgifter» ingår också arbetslöner, skulle jag för min del blott vilja säga, att om herr Järte för sin del medger bolagsstyrelsen att själv avgöra vad som innefattas i detta uttryck, då skall jag för min del medgiva, att enighet råder. Men det är förvånansvärt att herr Järte, när han samtidigt konstaterar, att en sådan enighet förefinnes, så bestämt fasthåller vid att ordet arbetslöner skall inflickas mellan dessa båda uttryck, som utskottet använder. Jag måste säga, att det avslöjar en mentalitet hos herr Järte, som utlöser nästan en mani vid alla de tillfällen, då frågor av denna beskaffenhet behandlas. Är det icke klokt, att man i det avseendet som nu är i fråga anser, att bolagets styrelse har större förutsättningar att bedöma vad bolagets verksamhet tål i fråga om förvaltningen än att vi här i riksdagen — man må ha den eller den förutsättningen att bedöma saken — skola försöka komma med några pekpinnar. Och den saken gäller, mina herrar, även i fråga om bolagets möjligheter att kunna upptaga driften i fullaste omfattning. Det gäller att låta bolaget självt bestämma dessa saker och icke komma och peka med små petitesseer och uttryck, där vi själva tala om att vi begripa saker, som dock självfallet måste vara oss mycket förborgade.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Järte**: Herr talman! Den principiella utgångspunkten för reservanternas resonemang är den, att när ett företag, på sätt i detta fall skett, begär statens stöd, har man rätt att uttrycka vissa önskemål beträffande lönepolitiken. Det står fast; det finns prejudikat på den saken. Jag nämnde nyss Skandinaviska banken. Jag kan också tillägga skyddet åt betodlingen. Där har man alltid från socialdemokratiskt håll talat om att utskottsuttalandet

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)

Ang.
avtal med
Luossavaara
—Kiiruna-
vaara Aktie-
bolag och
Trafikaktie-
bolaget
Grängesberg
—Oxelösund.
(Forts.)

skulle vara förknippat med vissa önskemål beträffande betodlingsarbetarnas löner. Kammaren ser alltså, att den principiella ståndpunkten är fullkomligt klar.

Vidare vill jag tillägga, att det är icke några bagateller, som det är fråga om, då det gäller arbetslönerna vid de norrbottniska malmfälten. Det är mer en bagatell ur synpunkten av en storbanks driftskostnader att bestämma löner för några bankdirektörer; det kan spela mycket mindre roll än här, då det gäller stora belopp av mycket stor betydelse för bolagets räntabilitet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då herr Järte nu fört på tal vad, som på sin tid stått i ett visst bevillningsutskotts betänkande, nöjer jag mig med att konstatera, att jag önskar herr Järte samma framgång, som jag och mina meningsfränder hade, då vi höllo på det uttalandet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande utskottets hemställan, nämligen på 1:o) bifall till berörda hemställan, 2:o) bifall till den av herrar Asplund och Bergström avgivna vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Vidare framställde herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande utan förändring av utskottets motivering, dels ock på godkännande av samma motivering med den förändring, som under överläggningen föreslagits av herr Järte; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förre propositionen. Herr Järte begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren utan förändring godkänner statsutskottets motivering i utskottets förevarande utlåtande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets berörda motivering med den förändring, som under överläggningen föreslagits av herr Järte.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets motivering oförändrad.

§ 11.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Mellersta Södermanlands järnväg; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt att avyttra Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 tillhöriga bankaktier.

*Ang.
rätt att avyttra
Aktiebolaget
Kreditkassan
av år 1922
tillhöriga
bankaktier.*

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen uti en den 12 februari 1932 avlåten proposition, nr 131, hemställde statsutskottet, till vars behandling ifrågavarande proposition hänvisats, att riksdagen måtte medgiva, att Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 direkt eller indirekt tillhöriga bankaktier finge avyttras på villkor, som i varje fall befundes vara för statsverket mest förmånliga.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Rosén, Asplund, P. Albert Bergström* och *Törnkvist* i Karlskrona förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Törnkvist* i Karlskrona: Herr talman! Jag står som ensam reservant från denna kammare i föreliggande ärende, och jag har i reservation yrkat avslag på Kungl. Maj:ts framställning. Jag tror nu icke, att denna skiljaktighet i personplacering mellan det stora flertalet av utskottets medlemmar och mig är uttryck för någon så synnerligen stark spänning i den personliga uppfattningen i ärendet. Jag har nämligen fått det intrycket i utskottet, att majoriteten gärna hade velat vara med om att vila på hanen och låta Kreditkassan behålla aktierna ännu en tid med hänsyn till den allmänna utvecklingen av det ekonomiska läget i landet. En votering i utskottet beträffande återremiss till avdelningen höll också på att samla majoritet. Att reservanterna icke blevo fler var väl kanske i mångt och mycket beroende på en allmän osäkerhet, huruvida man skulle i denna arbetsbelastningens tid återförvisa ett ärende till avdelningen.

Emellertid torde kammarens ledamöter minnas, att förevarande proposition framlades i början av februari — den är dagtecknad den 12 februari 1932. En månad därefter inträffade en akut händelse, som sedermera rullat upp en massa ekonomiska problem och ställt den allmänna krisen i en belysning, som den 12 februari knappast var förutsedd. Jag föreställer mig, att om Kungl. Maj:t icke lagt fram propositionen så tidigt som skett, Kungl. Maj:t ansett lämpligt att låta saken vila tillsvidare. Man måste rimligtvis anse, att tidpunkten nu är synnerligen olämplig för att sälja aktier, speciellt bankaktier, och det är väl tydligt, att Aktiebolaget Kreditkassan icke kan ha någon speciell olägenhet av att dessa papper ligga kvar i dess portfölj åtminstone ännu en tid, i avvaktan på att det skall lätta litet i fråga om försäljningsmöjligheter. Om Kreditkassan, när den i slutet av januari hos Kungl. Maj:t hemställde om förslag till riksdagen att få sälja aktierna, tänkte sig att få in en god del penningar, för den händelse man hade kunnat sälja aktierna, icke till pari, som riksdagen önskat, men till en kurs av låt oss säga 50, 60 eller 70 %, så är det alldeles uppenbart, att Kreditkassan just nu måste räkna med ofantligt mycket mindre inkomstmöjligheter på denna aktiestock.

Jag har för min del, herr talman, velat genom reservationen fästa uppmärksamheten på den förändring, som faktiskt inträtt i fråga om en ekonomisk försäljningsmöjlighet, men jag fruktade för, att det väl knappast skulle mötas med förståelse i kammaren, om jag yrkade avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Jag har emellertid den uppfattningen, att avslag vore det riktiga beslutet. Jag trotsar dock riskerna och ber för min del, herr talman, att få yrka avslag på

*Ang.
rätt att avyttra
Aktiebolaget
Kreditkassan
av år 1922
tillhöriga
bankaktier.
(Forts.)*

Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan med den motiveringen, att det för närvarande icke är någon affär att försälja dessa papper och att det icke är någon risk att låta dem ligga kvar hos Kreditkassan, då de inte det ringaste torde tynga Kreditkassans portfölj.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall svara på vad herr Törnkvist sade endast med några få ord.

Det förhåller sig så, att själva huvudfrågan, nämligen frågan om försäljning av dessa aktier, varit före i riksdagen tidigare och bifölls då, men här gäller det endast att få någon lindring i de villkor, som då föreskrevs, och alltså kunna avyttra aktierna även om man inte skulle få betalt efter parikurs. Jag kan också våga mig på att säga, att enligt samtal, som jag haft med Kreditkassans styrelseledamöter, är det inte alls meningen att rusa åstad och åsamka statsverket förlust, utan man kommer från det hållet att iakttaga all möjlig varsamhet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner å de därunder förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva utsträckning av lånetiden för lån från fonden för rederinäringens understödjande jämte en i ämnet väckt motion; och biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 14.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet:

nr 101, i anledning av väckt motion om ändring i visst fall av förfarandet vid kommunalval;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen samt till lag om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; och

nr 103, i anledning av väckta motioner om Sveriges anslutning till den av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte förordade generalakten i dess helhet;

från statsutskottet, nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet; samt

från bankoutskottet:

nr 110, i anledning av väckt motion angående utredning om ändrad lydelse av 35 § i lagen om sparbanker;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1932 av understöd åt vissa f. d. poststationsföreståndare och f. d. lantbrevbärare;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för vissa vid armén och flygvapnet anställda maskinister och eldare;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för svenska lärarinnornas pensionsförening till statsbidrag för viss personal;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för försäkringsteknisk beräkning av statens pensionsanstalts försäkringsfond; samt

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för utförande av vissa byggnadsarbeten vid frälsningsarméns alkoholistanstalt å Kurön;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; och

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa understöd från den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktschefen vid statens järnvägar G. E. Löfmarcks pensionsrätt;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för fast anställda ämneslärare vid folkhögskolans specialkurs för lantbruksstuderande; och

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pensionering av vissa arbetare vid Tumba bruk.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jansson</i> i Falun	under 4 dagar fr. o. m. den 14 april,	
› <i>Wallerius</i>	› 3 › › › 16 ›	
› <i>Ericson</i> i Boxholm	› 5 › › › 14 ›	
› <i>Lillicreutz</i>	› 3 › › › 16 ›	och
› <i>Nilsson</i> i Karlstad	› 3 › › › 20 ›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.27 e. m.

In fidem
Per Cronvall.